

^KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır

Heydər Əliyev

DİPLOMAT

№ 32 (544) 24 - 31 Avqust, Tebax sal. il 2023
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.

Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.

Səbāhəddīn Eləğlū

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev "Total Energies"
şirkətinin baş icraçı direktorunu qəbul edib

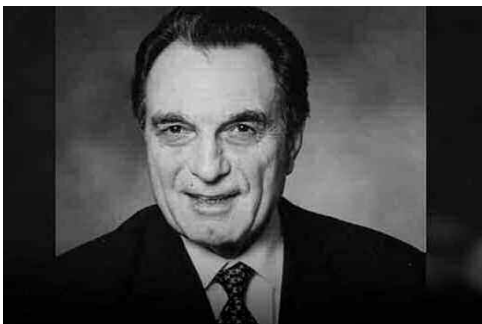
Səh. 2

Nêçîrvan Barzanî: Metran Reban parêzvanê
Kurdistan, pêkvejiyan û biratiyê bû

Səh. 2

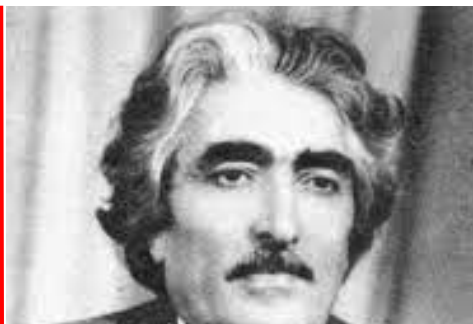
Serok Barzanî: Roleke berçav ya Metran Reban di
piştgiyriya doza rewa ya gelê Kurdistanê de hebû

НАДИРОВ НАДИР КАРИМОВИ
06.01.1932 — 24.08.2021

Səh. 18

Ровно два год назад не стало
Академика Надирова...

Səh. 4

"O dağlar azaddı" - dedi
Hüseyin Kürdoğlu...

Səh. 13

Ji bo 86-saliya rewşenbîr, nivîskar,
helbestvan û welatparêz Barîyê Bala

Səh. 10

Bi fermana Mesrûr Barzanî çend projeyên
rêyan li Kifrî tèn cibicîkirin

Prezident İlham Əliyev Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolunun 38-ci kilometrliyindən
76-cı kilometrliyində olan hissəsində görülən işlərlə tanış olub

Səh. 2

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN "ŞƏRƏFNAMƏ"
ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Səh. 6

"Mirovê jêhatî di her tiştî de jêhatî ye"

Səh. 9

Sêid Herkî: 31ê Tebaxê li dijî planên dijmin û cehşan Raperîna duyem a gelê Kurdistanê bû

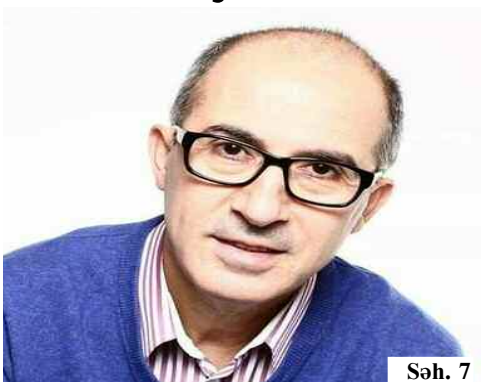
Səh. 11

Mirazê CEMAL: Mecîdê Silêman

Səh. 11

Dewletên Dagîrkiyê û Stratejiya Wan

Səh. 12

Səh. 7

KÜRTLƏRİN BAŞ EĞMEZ LİDERİ:
MELA MUSTAFA BARZANİ

Səh. 10

Sefin Dizeyî: Rawestandina hinardekirina petrola Kurdistanê
zêdetirî pênç milyon dolar ziyan gihande Iraqê

Səh. 11

İrfan Kerkûki: Baregehên hin aliyên Tirkmenî li
Hewlêrê hene û li dijî veqera PDKê bo Kerkûkê ne

Səh. 5

Heç kəs Kürd və Azərbaycan
xalqlarının birliyini poza bilməz!

Prezident İlham Əliyev "Total Energies" şirkətinin baş icraçı direktorunu qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avqustun 31-də "Total Energies" şirkətinin baş icraçı direktoru Patrik Puyanneni qəbul edib. Görüşdə "Abşeron" yatağında hasilatın başlanılması vurğulandı və layihənin parametrləri barədə dövlətimizin başçısına ətraflı

məlumat verildi. Qeyd edildi ki, hasilat quyusu ən məhsuldar və ən aşağı karbon tullantılarına malik quyudur. Bu da yatağın potensialının zənginliyinin və perspektivinin aydın göstəricisidir.

Söhbət zamanı "Total Energies" şirkətinin Azərbaycanda fəaliyyətinin genişləndirilməsi, o cümlədən "Abşeron" yatağının tam işlənmə mərhələsinə keçməsi barədə fikir mübadiləsi aparıldı, şirkət tərəfindən layihələrdə iştirakla bağlı maraq ifadə olundu. Ölkə ərazisində, o cümlədən Naxçıvanda bərpaolunan enerji layihələrinin həyata keçirilməsi perspektivi və potensialı müzakirə edildi.

Prezident İlham Əliyev Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolunun 38-ci kilometrliyindən 76-cı kilometrliyinədək olan hissəsində görülən işlərlə tanış olub

Avqustun 25-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Kəlbəcər-Laçın avtomobil yolunun 38-ci kilometrliyindən 76-cı kilometrliyinədək olan hissəsində görülən işlərlə tanış olub.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov dövlətimizin

başçısına aparılan işlər barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, inşası sürətlə davam etdirilən 75,8 kilometr uzunluğunda yeni yol mövcud yoldan 32 kilometr qısa olacaq. I və II texniki dərəcəli bu yol iki-zolaqlı və dördzolaqlı olmaqla inşa edilir. Yeni yolun üzərində 17 tunelin inşası nəzərdə tutulur.

Tunellərin ümumi uzunluğu 13,3 kilometrdir. Bundan başqa, yol üzərində ümumi uzunluğu 4163 metr olan 23 körpü də inşa edilir.

Dövlətimizin başçısına yol üzərində inşa olunacaq T-9 tuneli barədə də məlumat verildi. Qeyd edildi ki, tunelin uzunluğu 224 metrdir. İki-zolaqlı tunelin eni 10,6 metrdir.

Prezident İlham Əliyev Türkiyə Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avqustun 28-də Türkiyə Respublikasının Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Metin Gürakı qəbul edib. Söhbət zamanı Azərbaycan-Türkiyə dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə

olduğu kimi, hərbi sahədə də uğurla inkişaf etdiyi vurğulandı. Metin Gürakın vəzifəyə təyin olunmasından qısa zaman sonra ölkəmizə səfər etməsinin önəmi qeyd edildi və bu səfərin əməkdaşlığın genişləndirilməsi işinə xidmət edəcəyinə əminlik ifadə olundu. Azərbaycan və

Türkiyənin hərbi qurumları arasında səmərəli iş birliyinin həyata keçirildiyi qeyd edildi.

Görüşdə Azərbaycanın Vətən müharibəsində Qələbəsinin önəmi və ordumuzun bu qələbənin əldə olunmasında göstərdiyi yüksək peşəkarlığı və qəhrəmanlığı vurğulandı.

Serok Barzanî: Roleke berçav ya Metran Reban di piştgiriya doza rewa ya gelê Kurdistanê de hebû

Serok Barzanî sersaxî li malbata Metran Reban El-Qes kir û got: "Roleke wî ya berçav di belavkirina

Kirîstiyânên Kurdistan û cîhanê kir û hev xemiyaya xwe nişan da.

Serok Barzanî di peyama xwe de

çanda pêkvejiyana olî û netewî li Kurdistanê û piştgiriya doza rewa ya gelê Kurdistanê de hebû."

Serok Barzanî sersaxî li malbata Metran Reban El-Qes kir û got: "Roleke wî ya berçav di belavkirina çanda pêkvejiyana olî û netewî li Kurdistanê û piştgiriya doza rewa ya gelê Kurdistanê de hebû."

Kesayetiye navdar ê Kirîstiyanan û metranê berê yê Dêra Kildanî ya Duhokê Metran Reban El-Qes îro 28ê Tebaxa 2023an, di temenê 74 saliyê de li nexweşxaneyaya Azadî ya Duhokê koça dawî kir.

Serok Barzanî di peyamekê de sersaxî li malbata Metran Reban El-Qes û

got: "Xwedêjêrazî Metran Reban El-Qes roleke wî ya berçav di belavkirina çanda pêkvejiyana olî û netewî li Kurdistanê û piştgiriya doza rewa ya gelê Kurdistanê hebû."

Serok Barzanî di beşeke din a peyama xwe de got: "Ez ji Xwedayê mezin daxwaz dikim ku gîyanê xwedêjêrazî Metran Reban El-Qes bixe ber dilovaniya xwe û bi bihuşta perîn şad bike û sebir û aramiyê bide her kesî."

Metran Reban El-Qes ji gundê Kanî yê qezaya Amediyê bû. Cenazeyê wî sibe sêşemî 29.08.2023an dê bi merasîmekê li gundê xwe bi xakê bê spartin.

Nerina Azad

Nêçîrvan Barzanî: Metran Reban parêzvanê Kurdistan, pêkvejiyan û biratiyê bû

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî ji ber koça dawî ya Metran Reban El Qes peyamek belav kir û tê de sersaxiyê li malbat û kesûkar û hevalên wî û civata Mesîhî bi giştî dike.

Mesîhî ra dixwazim, hevsoz û hev xemê wan im."

Nêçîrvan Barzanî dibêje: "Xwedê jêrazî kesayetiyeke bi navûdengê olî û civakî bû ku, xizmetek ber bi çav ji bo warê olî, perwerdeyî û kulturî de kir û li

hemû navendên Kurdistan, Iraq û cîhanê ji dil û can parêzvanê Kurdistanê, pêkvejiyan, biratî û lêborînê bû. Xwedayê mezin ruhê wî bi mîhrebaniyê dilovaniya xwe şad bike û bîranîna wî hertim bi xêr be."

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî di peyameke sersaxiyê diyar kir: "Bi mixabiniyê ve min nûçeyaya koça dawî ya kesayetiye navdarê mesîhî û dilsozê Kurdistanê xwedê jêrazî Metran (Reban Hesqîal Reban) bihîst. Ez sersaxiyê ji malbat, xizm, dost û hevalên wî û bi giştî ji civaka

Metran Reban El Qes di sala 1949an de li gundê Kanî yê ser bi qezaya Amêdiyê jidayîk bûye û nêzîkî 50 sal keşe bûye û ji sala 2002an ve bûye metran. Biryar e sibe roja Sêşemê 29ê Tebaxa 2023an, di merasîmekê taybetde li gundê Kanî were veşartin.

Nerina Azad

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva "Laçın Şəhəri Günü" bayram şənliklərində iştirak ediblər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva avqustun 26-da Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi, Mədəniyyət Nazirliyinin və Prezidentin Laçın rayonunda xüsusi nümayəndəliyinin təşkilatçılığı ilə Laçın şəhərində Mənzərəli terrasda və Bayraq Meydanının qarşısında keçirilən "Laçın Şəhəri Günü" bayram şənliklərində iştirak ediblər.

Şəhər Mənzərəli terrasında Abdulla Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrı və teatrın nəzdində fəaliyyət göstərən "Oyuq" studiyası müxtəlif tamaşalar nümayiş etdirib. Burada, eyni zamanda, xalq tətbiqi sənəti üzrə ustad dərsləri təşkil olunub, şəbəkə, həsir sənəti, dulusçuluq, misgərlik, xalçaçılıq, tikmə, papaqçılıq və digər sənət növlərinin də daxil olduğu incəsənət sərgisi və "Laçın mənzərələri" adlı rəsm sərgisi açılıb. Laçının mənzərəli məkanlarından birində qurulmuş "I love Lachin" bölməsində isə qonaqlar

Şəhəri Günü" bayram şənliklərində təşkil olunan sərgilərlə tanış olub, sənətkarlıq nümunələrinə baxıb, tamaşalar izləyib, tədbir iştirakçıları ilə söhbət ediblər.

Prezident İlham Əliyev: Salam uşaqlar.

Uşaqlar: Salam, necəsiniz?
Prezident İlham Əliyev: Gəlin, şəkil çəkdirək.

Reza Deqati: Bunların şəkilləridir. Bunların 100 şəklini çəkmişəm.

Müəllim: Bunlar hamısı laçınlıdır. Hamısı köçüb gəlib yaşayırlar.

Prezident İlham Əliyev: Hamısı köçüb gəlib, çox gözəl.

Uşaqlarla xatirə şəklində çəkdirdi.

Prezident İlham Əliyev: Məktəb 15 sentyabrda açılacaq. Biz dünən gördük, məktəb də gözəldir, 2 nömrəli məktəb, məktəb avtobusu var. Yəqin ki, gələn ilə çatdıracaq, çalışacaq 1 nömrəli məktəb də inşa edilsin. Ona görə uşaqlar da sentyabrın 15-dən məktəbə getməyə hazır olsunlar. Siz Bakıda yaşamısınız, Sumqayıtda

timiz, izn verirsinizsə, Sizə Türk marşını, yəni, "İstiqlal marşı"nın iki kupleini deyim.

Prezident İlham Əliyev: Hə, de. Uşaq Türkiyənin Dövlət Himnindən iki bəndi söylədi.

Mehriban xanım Əliyeva: Sağ olun.

Dövlətimizin başçısı və birinci xanım "Laçın mənzərələri" adlı rəsm sərgisi ilə tanış oldular.

Prezident İlham Əliyev: Biz Kəlbəcərdən gəlmişik. Orada da çox gözəl mənzərəli yerlər var.

Rəssam: Şərait yaransın, orada da çəkərik, çox gözəldir.

Mehriban xanım Əliyeva: İnşallah.

Prezident İlham Əliyev: Siz buraya biz təzə gələndə də gəlmişdiniz, ermənilərin qoyduqlarını görmüşdünüz nə gündəydiniz. Bir il, heç bir il keçməyib, oktyabrda başlamışdıq bərpa işlərinə, siz burada olmusunuz.

Rəssam: Bilirəm, üç dəfə olmuşam.

şəhərin füsunkar təbiətini seyr edərək, bu gözəlliyi öz telefonlarının və fotoaparatlarının yaddaşına köçürə biləcəklər. İncəsənət düşərgəsində isə rəsm əsərlərinin çəkilməsi və ceyran maketlərinin boyanmasını izləmək mümkün olacaq.

Bayraq Meydanının qarşısında isə gün ərzində "Sarı Aşıq və Yaxşı" dastan-tamaşası nümayiş olunub, Laçın çay ənənələrinin təqdimatı məqsədilə "Çay dəstgahı", müxtəlif sənətkarlıq nümunələri, suvenirler, zərgərlik, keramika və sair məmulatların satışı üçün "Laçın bazarı" qurulub, milli geyimdə olan aktyorların ifasında immersiv oyunlar, milli personajlardan hazırlanan maskotların gəzintisi təşkil edilib.

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva "Laçın

yaşamısınız yəqin ki, elə deyilmi? Yəni, böyük şəhərlərdə yaşamısınız. Amma indi gəlmisiniz nisbətən kiçik olan belə şəhərə. Özünüzü yaxşı hiss edirsiniz?

Uşaqlar: Kiçik olsa da, çox gözəldir. Çoxlu gəzirik.

Uşaq: Allah Sizi qorusun ki, Siz bu cənnəti almısınız.

Prezident İlham Əliyev: Doğrudan da cənnətdir.

Müəllim: Bəli, uşaqların sevinci bəsdir.

Mehriban xanım Əliyeva: Cənnətdir.

Prezident İlham Əliyev: Laçın şəhəri indi gündən-günə daha da gözəlləşir. Azad edilmiş bu ərazilərdə şəhərlər elə olacaq ki, heç paytaxt şəhərlərdən də fərqlənməyəcək.

Balaca oğlan: Cənab Preziden-

Digər rəssam: Bu, "Qasımuşağı" - Laçının ənənəvi xalçasıdır. "Çələbi" Qarabağın simvolu olduğu kimi, "Qasımuşağı" da Laçının ənənəvi xalçasıdır. O nəsil yaşayırdı, Zülfü əmi var idi, rəhmətə getdi.

Prezident İlham Əliyev: Kimsə var o nəsiləndən?

Sakin: Var o nəsiləndən var, Qasımuşağı.

Rəssamlarla xatirə şəklində çəkdirdi.

Rəssam: Bizə çox xoşdur ki, Siz ad gününüzü Laçının bayram günü ilə bir yerdə qeyd edirsiniz.

Mehriban xanım Əliyeva: Sağ olun. Mənim üçün də ən gözəl ad günlərimdən biridir ki, buradayam.

Sakin: Çox sağ olun, minnətdarlıq Sizə.

Mehriban xanım Əliyeva: Çox sağ olun.

ŞƏHİD JURNALİST SİRAC ABİŞ OĞLU ABİŞOV

Abişov Sirac Abiş oğlu 1989-cu il avqust ayının 29-da, Zəngəzur mahalı Qubadlı rayonunun Dondarlı kəndində anadan olmuşdur. 1996-cı ildə Sumqayıt şəhər Ç.Mustafayev adına 40 sayılı tam orta məktəbinə qəbul olmuş, 2007-ci ildə həmin məktəbin məzunu olmuşdur. Elə həmin il Azərbaycan Dəniz Balıq Sənayesi texnikumuna daxil olmuş, 2009-cu ildə Gömrük ekspertizası ixtisası üzrə tam kursu bitirmişdir.

Media sahəsinə olan marağı onun yolunu 2010-cu ildən etibarən Azərbaycan Dövlət Televiziyası və Radiosu Qapalı Səhmdar Cəmiyyətindən salır. Bir müddət "Yurd tv"-də, daha sonra 2020-ci ilin noyabr ayından etibarən işğaldan azad olunmuş rayonlarda yaradılmış, Xüsusi Çəkiliş Qrupunun tərkibində yer almış, ordumuzun nəzarətində olan Ağdam, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı, Hadrut, Xocalı, və Xocavənd rayonlarının bütün ərazilərində dövlət əhəmiyyətli çəkilişlər etmişdir.

Əsrarəngiz təbiətə malik olan Kəlbəcərdə növbəti çəkiliş 04.06.2021-ci il tarixində Susuzluq kəndindən başlayacaqdı. Lakin kənd ərazisinə daxil olarkən heyəti aparan Kamaz Markalı nəqliyyat vasitəsi mənfur düşmənlərin tank əleyhinə basdırdığı minaya düşür. Sirac Abişov həmin

hadisə nəticəsində dünyasını dəyişərək şəhidlik zirvəsinə ucalır. Şəhid jurnalist Sirac Abişov Sumqayıt Şəhidlər Xiyabanında dəfn olunub.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 14.06.2021-ci il tarixli Sərəncamı ilə 3-cü dərəcəli Vətəne Xidmətə Görə Ordeni ilə təltif edilmişdir. Ailəli idi, Özgür adında bir övladı yadigar qalıb.

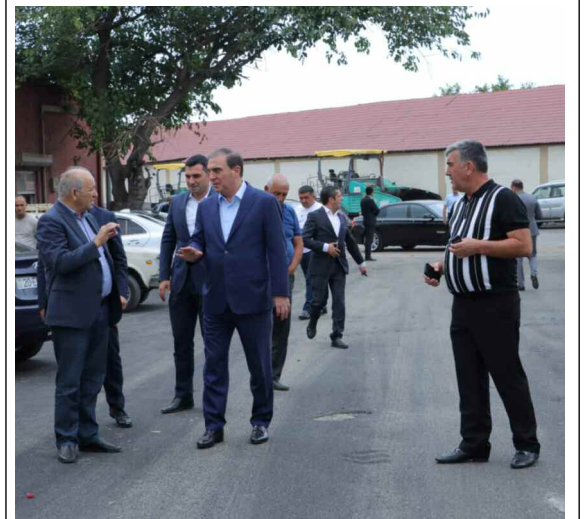
ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Vüqar Həsənov Teymur Müskanlı.

Niyazi Bayramov şəhərdə həyata keçirilən asfaltlanma işlərinin gedişatı ilə yerində tanış olub

Xəbər verdiyimiz kimi, Gəncə şəhərinin bir sıra küçə və prospektlərinin, o cümlədən Cavadxan qəsəbəsi və Gülüstan yaşayış massivindəki yolların asfaltlanmasına başlanılıb. Bu gün Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Niyazi Bayramov işlərin gedişatı ilə yerində tanış olub, iş icraçıları ilə söhbət edib, müvafiq tapşırıq və tövsiyələrini verib.

Qeyd edək ki, hazırkı mərhələdə Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti və "Azəravtoyol" ASC tərəfindən ümumilikdə 100-dən çox küçə və prospektin asfaltlanması nəzərdə tutulub. Yol infrastrukturunun yenilənməsi işləri başa çatan ərazilərdə

sakinlərin rahatlığının təmin edilməsi məqsədi ilə abadlıq-quruculuq işləri də görülməkdədir.

Mərhum deməyə dilim gəlmədiyi Hüseyn Kürdoğlu adlı bir gözəl şairimiz həyatının ağır keçən, son üç ayda az qala ölümlə uğraşdığı günlərin birində yuxuma gəldi. Üzü gülüdü, "Laçın dağlarından gəlmişəm, o dağlar azaddı" - bunu dedi və getdi. Bu yuxunu necə yozacağımı bilmirəm. Bircə onu deyə bilərəm ki, çox zaman yuxular çin olur və bu yuxuda Hüseyn Kürdoğlunun "dağlar azaddı" kimi xoş xəbərinin gerçək olacağına inanıram.

Doxsanıncı illərdə yazılan şeirlərin böyük bir qismi işğal olunmuş dağlarımızın, kəndlərimizin həsrətiylə yazılıb. Bu şeirlərdə fəryad da var, çağırış da... Hüseyn Kürdoğlunun o illərdə yazdığı şeirləri oxumaq kifayətdir ki, doxsanıncı illərin Azərbaycan poeziyasında HƏSRƏT, ÇAĞIRIŞ ərazilərinə daxil olaq.

Doxsan üçüncü ildə, Laçın işğal olunan sonra yazılan bir şeir:

Qismət olmayaydım ayrı torpağa
Gözlerim Laçını görəydi bir də.
Sürünüb çıxaydım işıqlı dağa,
Əllərim bənövşə dəyəydi bir də.

Beşbulaq üstündə quraydım dəyə,
Canım alan yara "can" deyə-deyə.
İldırım çaxanda baxaydı göyə,
Qaçaydı, qoynuma girəydi bir də.

Biçərə Kürdoğlu, ah çəkib inlə.
Bu qanlı dövrənin hökmünü dinlə.
Qoşa at minəydim o nazəninlə,
Köhləni yanımcə sürəydi bir də,
Gözlerim Laçını görəydi bir də.

Hüseyn Kürdoğlunun Laçınlı duyğuları poeziyada özünəməxsus LAÇIN obrazını yaradı. Bu obrazı zaman etibarilə üç məqamdan izləmək olar: Laçının azad və xoşbəxt günləri... Şair Laçına anam deyir, dizinə baş qoyur. Deyirdi ki: "coşum Dəli dağın boranı kimi, Şeh səpim Qırqızın dumanı kimi. Məcnun bulağının mərcanı kimi şeirim yaxana düzüm, ay Laçın. İkinci: Laçının işğalı... H.Kürdoğlunun "Yaralı torpağım, yaralı sevgim" kitabında Laçın Həsərat simvoluna çevrilir. Yara hələ təzədi, qaysaq bağlamayıb. Şair inanır ki, Azərbaycan oğulları Laçını işğaldan azad edəcəklər. Odu ki, özünü laçınlılara tutub deyir: "Alay tutun, vaxtdır daha, laçınlılar, Bir yol açın xoş sabaha, laçınlılar!" Yaxud: "Qoca Kürdoğlunu bir əsgər sayın, Çağırır Qarabağ, çağırır Laçın..." Üçüncü məqam: Laçın artıq xatirəyə dönür. O, şairin yuxularına girir. Kəlbəcərli, Laçınlı, Həkəri gillər, o bölgədə olan meşələr, dağlar, dərələr, çaylar, göllər də tez-tez yada düşür... Bu tipli şeirlər Laçın obrazının ayrı-ayrı dolğun cizgilərini təşkil edir.

Hüseyn Kürdoğlu müasir poeziyamızın aparıcı şəxslərindən biri idi. O, çox təvazökar insan idi. Heç vaxt "mənim şeirim", "mənim poeziyam" ifadələri səslənməzdi dilində. Azərbaycan poeziyasının natur fəlsəfəsinin yaranmasında H.Kürdoğlunun da müstəsna rolu var. Görkəmli tənqidçi Yaşar Qarayev "təbiət: poeziya və ekologiya" məqaləsində H.Kürdoğlunun dörtlüklərindən söz açaraq yazırdı: "Hüseynin dörtlüklərində xalis həyyamvari ruh yoxdur. Taleyin yox, təbiətin müdrikliyinə heyranlıq və pərəstiş var. Burada müdrik

"O dağlar azaddı" - dedi Hüseyn Kürdoğlu...

nəsihəti. Hikməti və ibrətli qənaətləri təbiətdən lövhələr-bədii peyzaj əvəz edir".

Bulud dağ çiyində yapıncı kimi,
Hər təpə bir çoban balıncı kimi.
Araz parıldayır ay işığında
Babəkın sıyrılan qılıncı kimi.

Qoy görüşsün bir dodaqla bir yanaq,
Eşq oduna bir alışaq, bir yanaq.
Tökülübür bir üzünə qara tel,
Ay tutulub: bir yan qara, bir yan ağ.

"Azərbaycan" şeirində dörd misra ilə fəlsəfi fikir söyləmək, həyat, ölüm, dünya və zaman haqqında poetik düşüncələr hasil etmək klassik ənənələrdən gəlir. Lakin onu da qeyd edim ki, şeirin bu kiçik formasında uğur qazanmaq hər şairə müəssər olmur. O yerdə ki, şair başlayır "filosofluq" eləməyə, o zaman şeir dönüb olur "kəlam", "hakimənə söz" yığını. Hüseyn Kürdoğlunun dörtlükləri belə bir iddiadan uzaqdır. Şair çalışır ki, dörd misrada həcmcə böyük bir şeirdə deyə bilmədiyi fikri poetik ümumiləşdirmə ilə deyə bilsin, bir bənzərsiz lövhə yaratsın. Bir neçə misal göstərə bilərəm:

Saçından rəng alsın gərək qaranlıq,
Gözündə bir gile kövrək qaranlıq.
Dünyaya göstərir ay camalını,
Əyninə geydiyin ipək qaranlıq.

Yıxsın qarşısından Araz barını,
Dərək Kür barı tək, Araz barını,
Araz körpüsündə qoy bir tar çalım,
Sahillər dinləsin Arazbarını.

Qoca işıqlının saçı dümağdır,
Gecələr sinəsi çıraq-çıraqdır.
Bəlkə yun əyirir bu qarı nənə
Təpələr yanında yumaq-yumaqdır?!

O qıza neylədin, a yağı bulaq,
Kəsilmiş üstündən yağı, bulaq.
Bir zaman dirilik şərbətim oldun,
İndi ay zəhrimar, a yağı bulaq.

Sənsiz qor tökülür qoynuma gecə,
Alov geyinirəm əynimə gecə.
Özgə bir gözələ baxmışdım dünən,
Min şahmar sarıldı boynuma gecə.

Misallardan görüldüyü kimibu dörtlük nümunələri (əslində, rübai) şeirdə az sözlə maraqlı fikir söyləməyin mümkün olduğunu sübuta yetirir. Diqqət yetirsəniz, bu rübaillərin heç birində yavan-yalxı sözlər gözə dəymir və bu sözlər dörd misrada obraz yaratmaq məramına xidmət edir.

Hüseyn Kürdoğlu ədəbiyyata əllinci illərin əvvəllərində gəlib. İlk şeiri 1950-ci ildə, "Azərbaycan gəncləri" qəzetində dərc olunub. ADU-nun filologiya fakültəsində oxuyanda respublika qəzetlərində şeirləri ilə müntəzəm çıxış edib və elə ilk şeirlərindən ustadların diqqətini cəlb edib. Məsələn, Bəxtiyar Vahabzadə gənclərə həsr etdiyi bir məqaləsində yazmışdı: "...Hüseyn Kürdoğlu da ümid verən gənclərdəndir. Onun şeirləri təbii, səmimi və axıcıdır. Gənc şair qələmə aldığı mövzunu dərindən duyub, yaşamadan yazmır. Bu cəhətdən onun "Yol üstündə tək qovaq", "Görüş xatirəsi", "İnanmıram", "Torağayım" və s. şeirləri çox maraqlıdır. Şair yazır:

Bir gözəldən ilham aldım,
Dağ düşündə fikrə daldım,
Öz qəlbimi tutub çaldım,
Şair elər bu saz məni

Bəxtiyar müəllimin o zaman cavan Hüseyn Kürdoğlunun şeirlərində sezdiyi bu cəhətlər sonralar onun yaradıcılığının başlıca məziyyətlərinə çevrildi. Hüseyn Kürdoğlu həmin o təbiiyyə, səmimiyyə həmişə sadıq qaldı.

Mən Hüseyn Kürdoğlunun əlli illik yaradıcılıq yolunu izlədim və tam yəqinliklə əmin oldum ki, onun müasir poeziyamızda özünəməxsus yeri var. Heç də o fikirdə deyiləm ki, onun poeziyasına sağlığında obyektiv qiymət verməyə bilərik və dünyasını dəyişəndən sonra buna daha çox ehtiyac var. Həm də qətiyyətlə düşünürəm ki, sağlığında onun şeirlərinin bədii

məziyyətləri, poetik özəllikləri barədə söz deməyiblər. Axı, Hüseyn Kürdoğlu doğrudan da bir kimsəyə bənzəməzdi. Əsasən xalq şeiri üslubunda qələm çalan və sözün həqiqi mənasında müasir qoşmanın, gərayılının, bayatının özünü yaradan Hüseyn Kürdoğlu ədəbi tənqidin diqqət mərkəzində idi. Amma bunu da qeyd etməliyəm ki, klassik poeziyamız və aşıq şeiri ilə müasir poeziya arasında yaranan daimi təmas və körpülərin etibarlı sakinlərindən biri də Hüseyn Kürdoğlu olmuşdur.

Nədənə mən XX əsr poeziyamızın ustadlarından olan Hüseyn Ariflə Hüseyn Kürdoğlu arasında (öncə bu barədə bir işarə verdim) daha doğrusu, onların yaradıcılıq dünyası arasında bir doğmalıq görürəm. Onların hər ikisi xalq ruhunun tərənnümçüsü idilər, klassik aşıq şeirinin bu böyük poeziya ənənəsinin ləyaqətli davamçıları idilər, bu ənənəni müasir dövrdə-yeni biçimdə, yeni bədii təfəkkür işığında inkişaf etdirirdilər. Onlar ənənənin əsiri deyildilər, bu ənənəyə canlılıq və poetik tərəvət gətirən şairlər idilər. Məlum məsələdir ki, "köhnə" hesab etdiyimiz formalarda bədii uğur qazanmaq olduqca çətinlik, bunun üçün xüsusi poetik istedadla malik olmalısın. Hüseyn Kürdoğlu "köhnə" havalara yeni ritm, yeni ahəng gətirən şairlərdən idi.

"Hüseyn Kürdoğlu xalq ədəbiyyatını sevdi" demək bəlkə də onun yaradıcılığına bəsit yanaşmaq kimi düşünülür. Hüseyn Kürdoğlu ədəbiyyata elə xalq ədəbiyyatının canlı təcəssümü kimi gəlib. Məlum məsələdir ki, xalq ədəbiyyatından təsirlənən şair tapmaq çətinlik, amma təsirlənmək xalq ədəbiyyatı nümunələri səviyyəsində nəşə yaratmaq demək deyil. Hüseyn Kürdoğlunun yazdığı qoşmalar, gərayıllar, təcnislər, bayatılar əgər belə demək mümkündürsə, "orijinal" a çox yaxındır. Onun təcnislərini bu sırada xüsusilə qeyd etmək lazımdır. " Klassik və folklor ənənələrindən yaradıcılıqla istifadə etmə mədəniyyəti" (Qasım Qasımsadə) bu təcnislərdə və həmçinin cinas üstündə qurulan digər şeir formalarında aşkar nəzərə çarpır.

Qobustan-daş adamlar,
Göz yaşım daşa damlar.
Duymaz daş adamları
Ürəyi daş adamlar.

Çiçəyə həmdəm arı,
Sızıldar dem-dəm arı.
Mənim bağrımdan keçir,
Dünyanın qəm damarı.

Söz varmış demə səndə,
Demirsən, demə sən də.
Sırrın gözəndən oxunur,
Nə fərqi deməsən də?

Böyük şairimiz Hüseyn Ariflə Hüseyn Kürdoğlu arasında bir doğmalıq olduğunu vurğulamaq istəyirəm. Bu doğmalıq şərtləndirən təkə onları hər ikisinin folklorla, zəngin xalq ədəbiyyatı ilə bağlılığında deyil, həm də təbiət şairi kimi tanınmalarıdır. Təbiətdən yazmayan, gülə, çiçəyə, dağa, dərəyə, çölə, çəmənə şeir həsr etməyən şair tapmaq çətinlik, amma əsl təbiət şairlərindən söz düşəndə barmaqla sayılacaq qədər şair adı üzərində dayanırsan: Hüseyn Arif, Hüseyn Kürdoğlu, Musa Yaqub, Məmməd Aslan - bu şairlər təbiəti öz dilində dilləndirən şairlərdir. Onların şeirləri təbiət vasitəsilə insanları, cəmiyyəti, dünyanı dərk etməyə səsləyən şeirlərdir. Biz onların şeirləri vasitəsilə təbiəti duyur, sevdi və dərk edirik. Hüseyn Kürdoğlu da nədən yazırsa-yazsın, öz fikrini, hiss və duyğularını təbiət obrazları vasitəsilə açıqlamağa çalışır. Onun təbiət şeirləri barədə yazılan bəzi fikirlərə müraçitə etmək istəyirəm. Hüseynin şeirlərində taleyin yox, təbiətin müdrikliyinə heyranlıq və pərəstiş var. Burada müdrik nəsihəti, hikmətli və ibrətli qənaətləri təbiətdən lövhələr-bədii peyzaj əvəz edir. Qartal qiyyəsi, çiçək təbəssümü, durna qatırı, çay nəğməsi, bulud karvanı olan dörtlüklər formaca da, dil-ifadədə də folklorla, təbiətə doğmalıq ifadə edir"

(Yaşar Qarayev). "Şairi təbiətlə bağlayan hansı mənədir, hansı istək, hansı idealdır? Əlbəttə, yalnız onun gözəlliklərindən estetik zövq almaq deyil. Belə olsaydı, şairin təbiətə münasibəti təmənna niyyət daşıyardı. Əslində isə şair təbiətin varlığında tükənməz, təmənnaşsız səxavətə heyrandır. Təbiətin bütövlüyündə, süniliyin ona yad olmasında mənalar axtarır. Təbiətə qovuşmağı, onunla birliyi arzulayır, poetik şəkildə ideallaşdırır" (Camal Mustafayev). "Hüseyn Kürdoğlunun poeziyası ana təbiətdəki tarazlığı, harmoniyanı vəsf edir. Hüseyn Kürdoğlunun şeirə gətirdiyi Laçın, Xaçın, Qırqız, Yeddi qardaş, İşıqlı, Kirs...- bu poetik obrazlar müəyyən bir yurdun, ulusun təkə adları yox, bütövlükdə Azərbaycanın poetik rəmzidir" (Cavanşir Yusifli).

Səhər-səhər şəh düzümü boynunu əyən
Göy otların yarpağı da titrədir məni.

Gedirəm, salamat qalın, meşələr,
Dağlar qoynundakı qalın meşələr.
Ürkək maralları gizlədin barı,
Otların qaydına qalın, meşələr.

Çırpınar, döyüşər yel yıxan ağac,
Sızlar balta ilə əl yıxan ağac.
Baxın, həlak olmuş igid deyilmi
Daşqın çay üstündə sel yıxan ağac?

Belə misalları sayını qat-qat artırmaq olar.

Hüseyn Kürdoğlu şeirləri mövzuca rəngarəng idi. İndi bunları bircə-bircə təsnifləndirmək, bölgülərə ayırmaq fikrindən uzağam. Ancaq bir məsələni qeyd etməyi lazım bilirəm: O, bütün şeirlərində səmimi idi. Həmişə axtarışda idi, onu tutduğu şeir yolundan, ənənələrdən ayırmaq mümkün deyildi. Bəzi yaşlılarının və cavanların bir çoxunun poetik dəblərə uyduğu bir zamanda H.Kürdoğlu yenə ilk şeirlərindən birində dediyi kimi yalnız "öz qəlbini tutub çalırdı". Dərk edir və anlayırdı ki, qaynaqlandığı xalq şeirinin potensial imkanları hələ tükənməyib, hələ bu çeşmənin suyu gur axır. Akademik Bəkir Nəbiyev haqlı olaraq yazırdı ki, Hüseyn Kürdoğlu müasirləri arasında dörtlüyün, bayatının, təcnisin əsl ustası idi.

... Hüseyn Kürdoğlunun mənə bir bulağı xatırlatdı. Həmişə gur, duru bir bulağı. Əlbəttə, o bulağın suyu qurumayıb və nə qədər ki, Azərbaycan poeziyası var, o bulaq da qurumayacaq.

Hüseyn Kürdoğlunun qoşmaları, gərayılları, rübai və bayatılarının içində artıq klassik nümunəyə dönan şeirlər də az deyil. Mən onun "Laçın bənövşəsi yadıma düşdü" qoşmasını XX əsr Azərbaycan poeziyasının ən gözəl incilərindən biri kimi qiymətləndirirəm. BƏNÖVŞƏ obrazı Qurbanidən üzünə bəri neçə şairin ürəyini dilləndirib, amma bu sırada parlaq nümunələr o qədər də çox deyil. H.Kürdoğlunun Bənövşəsi isə .heç nə demirəm, baxın, bu Bənövşə Dərdimizin bənövşesidir.

Dərdim səhər-səhər bağçadan səni,
Gətirdim ad günü yara, bənövşə.
Laçın bənövşəsi yadıma düşdü,
Qanadı bağrımda yara bənövşə.

Yetdi dövrəmiz yaman illərə.
Qırqızın göz yaşını döndü göllərə.
Özünü qayadan atdı sellərə,
Neçə əsir düşən Sara, bənövşə.

Sonda qayıdaram o yuxuya. Hüseyn Kürdoğlunun üzünə mənə tutub "Dağlar azaddı" dediyi o Söz. Yuxudu bu, bəlkə H.Kürdoğlu ruhu bu yuxudan xəbərsizdi. Onun ruhu Laçının, Şuşanın, Kəlbəcərin, Xocalının başı üzərində dolaşır. Deyir ki: "Hər gecə Sarıbaba yuxuma girir mənim, bir ovuc torpaq verir, ah çəkir, dönür gedir". Deyir ki: "Gözlerimdən axır indiki Həkəri, Dağ həsrəti dağdan ağır sələmdir". "Dağlar azaddı" dedi Hüseyn Kürdoğlunun ruhu. O dağlar bizim, biz də o dağların həsrətindəyik. O dağlar azad olsun, - deyirəm. Onda o dağlarda, o meşələrdə H.Kürdoğlunun ayaq izləri də bizim yol yoldaşımız olacaq.

Kürd xalqının qəhrəman oğlu Molla Mustafa Barzani

idi. Barzaniyə General Kəbirinin xüsusi hörməti var idi. Biz nə lazım idisə-sursat, ərzaq, geyim Molla Mustafa Barzani hissələrinə çatdırırdıq. O vaxtlar Milli Azadlıq Hərəkatına pis münasibət var idi. Həmişə çalışırdılar ki, bizim Milli Azadlıq Hərəkatını şah əli ilə ləğv etsinlər. Buna da müəyyən dərəcədə müvəffəq olurdular. Lakin Molla Mustafa Barzani təslim olmadı. Yəni öz hissələri ilə Mahabad tərəfə, Pişnəbiyə cəkildi və orada şah qoşunları ilə vuruşdu. Şah ordusunun Sərhəng Əşrəfi var idi. Onun şahla əlaqəsi yaradıldı və Molla Mustafa Barzaniyə silahı yerə qoymağı təklif etdilər və cavabında Barzani dedi ki, biz silahı yerə qoymayacağıq. Molla Mustafa özünün peşmərqələri ilə bir il müqavimət göstərdi və bu zaman Molla Mustafa Barzani Tehrana sifariş elədi ki, bizim müəyyən tələblərimizi yerinə yetirəsiniz biz qayıdacağıq İraqa. Şah onların tələblərini yerinə yetirdi, bir qədər silah-sursat verdi və dedi ki, gedin İraqa.

na və Milli Azadlıq Hərəkatında iştirakına görə mənə çox müsbət təsir bağışladı. Öz xalqımı çox istəyirdi və bir komandir kimi öz fədailərinə həmişə hörmət bəsləyirdi.

- Molla Mustafa Barzani Azərbaycandan niyə sürgün olundu Orta Asiyaya, bu haqda nə deyə bilərsiniz?

- Milli Azadlıq Hərəkatının liderinə qarşı burda təziqlər, qarşılıqlar var idi. Və Molla Mustafa Barzani belə adamlara qarşı olduğu üçün onu və fədailərini Özbəkistana sürgün etdilər. O, çox həssas adam idi. Azərbaycanda olan repressiyalara qarşı çıxırdı. O da, o vaxtkı bəzi hökumət dairələrinin xoşuna gəlmirdi. Və o gördü ki, burada yaşamaq ona çətin olacaq. Ona görə də onları Daşkəndə sürgün etdilər. Və sonra Xruşov hakimiyyətə gələndən sonra getdi Moskva, Belarus vəqzalıının yanında ona imarət verdilər. Və o, öz fədailəri ilə birlikdə orada yaşayırdı. Və onun ətrafında da yaxşı zabitlər var

ölümə gedirdi.

Hacı müəllim, özünü bilirsiniz uzun müddət istər kral olsun, istər faşist Səddam Hüseyin olsun, orada yaşayan xalqlara heç bir mənəvi və mədəni haq verməmişdilər. Bildiyiniz kimi mən bu yaxınlarda 2 aya qədər İraqda oldum. Və orda bir sıra az saylı xalqların nümayəndələri ilə görüşürəm, o cümlədən türkman partiyaya rəhbərləri ilə. Və 1991 - ci ildən bu xalqların birliyi nəticəsində Məsud Barzani və Cəlal Tələbaninin rəhbərliyi ilə Kürdüstan hökuməti yaranmışdır. Və orada yaşayan bütün azsaylı xalqlara mədəni muxtariyyət verilmişdir, o cümlədən türkman qardaşlarımıza. Onların 17 - yə qədər orta məktəbi 15 - ə qədər siyasi partiyası, 10 - a qədər Mədəniyyət Mərkəzi təşkil olunmuşdur. Və Kürdüstan hökuməti hər partiya ayda 10 min dollar yardım edir. Bu quruluş haqqında nə deyə bilərsiniz?

Bu quruluş haqqında onu

sınlar. Mən onları təbrik edirəm və uğurlar arzulayıram.

Əgər bu gün Kürdüstan hökuməti Hacı müəllimi və ziyahlarımızı Kürdüstana dəvət etsələr, dəvəti qəbul edərsinizmi?

- Mən gedəcəm ona görə ki, Məsud Barzaninin atasına xüsusi hörmətim olub. Onun dəvətini böyük məmnuniyyətlə qəbul edərdim.

Bu gün siz çıxışınızla Məsud Barzani cənablarına və Cəlal Tələbani cənablarına və İraq xalqına nə demək istərdiniz?

- Mən arzu edirəm ki, İraqda xarici qüvvələrin müdaxiləsi kəsilsin, qoysunlar ki, İraq xalqı özləri öz müqəddərlərini həll etsinlər.

Mən Kürdüstan televiziya və radiosu ilə dəfələrlə 1905-ci ildən ta günümüzə qədər ermənilərin başımıza açdığı bələlərdən söz açmışam.

Mən istərdim ki, Kürdüstan və Azərbaycan hökumətləri arasında dostluq əlaqəsi yaradılsın. Bu gün Ərbildə bir çox ölkələrin

HEÇ KƏS KÜRD VƏ AZƏRBAYCAN XALQLARININ BİRLİYİNİ POZA BİLMƏZ!

Hacı müəllim, mən istərdim sizi oxucular tanıсын, Hacı müəllim kimdir, bu haqda oxuculara məlumat verərdiniz?

Mən xalq fədaisi kimi 1945-46 - cı illərdə Marağa vilayətində milli azadlıq hərəkatının iştirakçısı idim. Marağa vilayətində bu milli azadlıq hərəkatına rəhbərlik edən general Kəbiri, altı min fəda ilə cənubi Azərbaycanın cənub və cənubi qərb bölgələrində şah rejiminə qarşı vuruşmada iştirak etmişdim. Və o cümlədən də general Kəbirinin köməkçisi idim.

Hacı müəllim, həyatın hansı dalğaları sizi Şimali Azərbaycana gətirib çıxartdı və siz Bakıya necə düşmüşünüz?

Mən 1947 - ci ildə bilavasitə həpşxanadan ailəmlə birlikdə sürgün olundu İran Kürdüstanının Loristan vilayətinin Xürəməbad şəhərinə. Sonradan Xürəməbadda mübarizəni davam etdirdik, şahlıq rejiminə qarşı. 1954 - cü ilin avqust ayında İran şahı "Xızıta" təşkil elədi, Amerika imperializmi ilə birlikdə. General Zahidi iş başına gəldi, başladılar repressiyaya. Hər yerdə mütrəqqi adamları həpş edirdilər. Mən də o dövrdə Sovetlər birliyinə pənah gətirdim öz ailəmlə birlikdə.

Hacı müəllim, sizin ölüməz Molla Mustafa Barzani ilə görüşünüz necə və hansı şəraitdə olub?

Molla Mustafa Barzanini mən cənubi Azərbaycanda Təbriz şəhərində tanıdım. Pişnəbinin göstərişi ilə gene-

ral Kəbiri onun təchizatını təşkil etmək və maddi köməklik göstərişi vermişdi. Bu zaman Mustafa Barzani ilə Təbrizə bir getdik. General ilə birlikdə onun peşmərqələrinə təchiz eləmək üçün milli hökumətin göstərişini nəzərinə çatdırdıq və biz getdik Bokana. Saray kəndi Molla Mustafanın qərargahı idi. Şahın ordularından Saqqız, Banənin dağlıq hissəsini və Kürdüstana hücumlarının qarşısını alırdıq. Orada biz Molla Mustafanın tələblərini, müəyyən xahişlərini yazırdıq və Molla Mustafa Barzaninin peşmərqələrinə təchizat yardım edirdik. Və bununla da biz bir il ərzində Molla Mustafa Barzani ilə təmasda olmuşduq. O zaman Barzan bölgəsinin Təğıyabad kəndində yaşayan ermənilər köçüb getdilər Ermənistan. Onların kəndinin ixtiyarını verdilər Barzaninin hissələrinə. Onlar o kəndə yerləşdilər. Və bir hissəsini də Molla Mustafa Barzaninin xahişi ilə Surquz Üşnəbi tərəfə apardılar hansı ki, kürdlərlə azərbaycanlılar orda bərabər yaşayırdılar. Ancaq Tehran qoşunları fitnə-fəsadlarla, müəyyən hücumlar təşkil edirdi və onun hissələri də bu hücumların qarşısını almaqla bizə köməklik edirdi və Molla Mustafa Barzanini mən şəxsən bir yaxşı milli azadlıq hərəkatının rəhbəri kimi və xalqımı istəyən bir lider kimi tanıyaraq ona böyük hörmətim var idi. O, həmişə öz fədailərinə, öz ətrafında olan peşmərqələrlə öz ailəsi, balaları kimi qayğı göstərirdi. Elə qayğı biz tərəfdə yox

Molla Mustafa Barzani və bizim fədailərdən də bir qismi onların tərkibində, kapitan Səfəri Qəhrəmani ilə birlikdə İraqa getdi və o vaxtlar baş nazir olan Nuri Səidin göstərişi ilə, yenə də kürd xalqına qarşı təzyiqlərə başladılar və onlar yenidən keçirlər Türkiyəyə. Orada da müqavimətə rast gəlirlər və keçirlər Şahtaxtına, Naxçıvana. Sonra da Sovet hökuməti onları Ağdam, Qubadlı, Laçın ərazisinə yerləşdirir və silahlarını alırlar. Bundan sonra da onların mühacirət dövrü başlayır. Müəyyən qüvvələr var idi ki, Molla Mustafa Barzaniyə bir lider kimi hörmət etmək əvəzinə bəzi çatışmayan cəhətlərlə üzleşdirdilər. Molla Mustafa Barzani sonra Xruşov hakimiyyətə gələndən sonra və İraqda 1958-ci ildə Əbdül Kərim Qasiminin İnkilabı olan dövrdə Nuri cəzalanır və Molla Mustafa yenidən qayıdır İraqa öz ailəsi və fədailəri ilə. Yenidən mübarizə aparırlar. Məmməd Arif hakimiyyət başına gəlir, yenə repressiya başlayır kürdlərə, türkmanlara qarşı. Yenə Molla Mustafa Barzani təzədən nə isə İrana keçir və Kərkəkdə fədailəri ilə müəyyən müddət yaşayır. Bu dövrdə Molla Mustafa Barzani xəstələnir və müalicəyə, Amerika gədir və mühacirətdə olarkən dünyasını dəyişir.

Hacı müəllim, Molla Mustafa Barzani xaraktercə sizin hafizəyinizdə necə qalıb. Siz onu necə təsvir edərdiniz?

-Çox yaxşı. Yaxşı adam idi. Öz fədailərinə, öz xalqı-

idi.

Mir Həci, Əziz Mahmudi və bir çox bacarıqlı peşmərqə ,rəhbərlər idilər. Və ona görə də tale onun da həyatında müəyyən mənfi rollar oynadı.

Məhəmməd Qazi hərəkatında Barzaninin rolu barədə nə deyə bilərsiniz?

Məhəmməd Qazi hərəkatında Barzaninin onunla münasibətləri pis deyildi. O, Azərbaycanın Kürdüstanla qərb cəbhəsini şah qoşunlarını hücumlarından qoruyurdu. Saqqız Banə və Saray onun qərargahı idi. Mən orda gördüm ki, o öz fədailərinə, peşmərqələrinə necə diqqətlə qayğı göstərir.

Həmişə də onun peşmərqələri Barzaninin yolunda

nümayəndəlikləri açılıb. Olmazmı Azərbaycanın nümayəndəliyi Ərbildə, türkmanların nümayəndəliyi Bakıda açılınsın?

- Mənə elə gəlir ki, bəzi məsələlər öz həllini tapanndan sonra qardaşlıq əlaqələri mütləq yaranacaqdır. Çünki, kürd və azərbaycan xalqları o qədər biri-birinə qaynayıb qarışmış ki, heç kəs azərbaycan və kürd xalqlarının birliyini poza bilməz.

Son olaraq Məsud Barzani və Cəlal Tələbani cənablarına nə arzu edərdiniz və onlardan nə istərdiniz?

- Əvvəla salamımı yetirərsiniz. Məsud Barzaninin qardaşı Loğman Barzanini çox yaxşı tanıyırdım. Atasını Molla Mustafa Barzani ilə bir yerdə görmüşdüm. Çox qoçaq, mübariz oğlan idi. Atasını da mübariz idi, allah atasına rəhmət eləsin. Və Tələbaniyə də, Barzaniyə də arzu edirəm ki, bir olsunlar, qüvvələrini birləşdirlər. Hökumətlərini bir etsinlər, birləşdirlər. Müvəffəqiyyət birlikdədir. İmperialist dövlətlərə heç vaxt belə bağlamaq olmaz.

Məndən bütün Kürdüstanlılara səmimi salam söyləyin.

Müsahibə üçün çox sağ olun.

Siz də sağ olun.

Müsahibəni apardı:

Tahir Süleyman

P.S. Hacı müəllim aramızda olmasa da, onun xatirələri hər zaman bizimlədir.

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN “ŞƏRƏFNAMƏ” ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən sayımızda

Beləliklə, Bidlisinin yaradıcılıq dövrü onun yaşının ən təcrübəli və kamil vaxtına təsadüf edir. Odur ki, müəllif bir çox hadisələri şəxsi müşahidəsi əsasında qələmə almışdır. Müəllifin bu dövrdə nəzərini cəlb edən əsəri əsas etibarilə tarix istiqamətində olmuşdur. Lakin o, bununla yanaşı bədii ədəbiyyatla da məşğul olmuş və bir çox şeirlər yazmışdır⁹. Burada biz, əsas tədqiqat obyektimiz olan «Şərəfnamə» əsərinin elmi-tədqiqi üzərində dayanırıq.

Bidlisi öz yaradıcılıq planını aşağıdakı qaydada nəzərdə tutmuşdur:

1. Allahın tərihi.
2. Məhəmməd peyğəmbərin tərihi.
3. Allahın böyüklüyü və Quranın əhəmiyyəti
4. III Sultan Məhəmməd haqqında tərif.
5. Tarix elminin əhəmiyyəti.
6. Özünün qısa tərcümeyi-halı
7. «Şərəfnamə»nin yazılmasının səbəbi.
8. Kitabın adı məsələsi.
9. Kitabın tərkibi: müqəddimə və bir əlavədən ibarətdir:

- a) müqəddimədə kürdlərin mənşəyi, adət və ənənələri;
- b) birinci bölmədə tarixçilər tərəfindən şahlar sırasına daxil edilmiş Kürdüstan hökmdarları;
- c) ikinci bölmədə öz adlarına xütbə oxutdurub və sikkə zərb etdirən müstəqil kürd hökmdarları;
- d) üçüncü bölmədə Kürdüstanın digər hakim və əmirləri;
- e) dördüncü bölmədə müəllifin əcdadı olan Bidlis əmirlərinin tarixi haqqında bəhs edilir.

Əlavədə müəllifin geniş tərcümeyi-halı verilmişdir...

«Şərəfnamə»nin ikinci cildi isə qabaqda qeyd olunduğu kimi, Ali Osman sultanları və onlarla müasir olan İran və Turan şahları haqqındadır.

Beləliklə, Bidlisi çoxdan düşünüb arzu etdiyi, lakin yazmağa imkan tapa bilmədiyi Kürdüstan tarixi üzərində işləməyə başladı. Bidlisi əsərin başlanğıcında dövrün ənənəsinə uyğun olaraq, bir neçə səhifədə Allahın və Məhəmməd peyğəmbərin tərifindən, Allahın böyüklüyü, Quranın əhəmiyyətindən danışır. O, tarix elminin əhəmiyyəti və bu elmə olan həvəsindən bəhs edərək öz fikrini belə izah edir:

«Kürdüstan hökmdarları və onların vəziyyəti haqqında tarixçilər tərəfindən indiyə qədər nizama salınmış tarix kitabı yazılmadı. Üçün mənim fikrimə belə gəldi ki, öz imkanım dairəsində kürdlərin vəziyyəti və yaşayışları haqqında İran tarixlərində oxuduğum və doğru danışan qocalardan eşitdiyim məlumat əsasında bir kitab yazıb onu «Şərəfnamə» adlandıram» (76, 8; 97, 9).

Müəllifin kiçik yaşlarından aldığı təlim və təhsil, zəmanəsinin hadisələri ilə hərtərəfli və dərinlən tanış olması onu öz xalqının unudulmuş tarixini ətraflı surətdə öyrənməyə vadar etmişdir. Ona görə də Bidlisi özü üçün mövzu seçərkən haqlı olaraq, öz xalqının tarixini üstün tutmuş və onun üzərində səylə işləmişdir.

V. Velyaminov-Zernov qeyd edir ki, «Bidlisinin öhdəsinə düşən bu işi başqası etməli olsaydı, o, nəinki çətin olardı, bəlkə də heç mümkün olmazdı» (76, 11).

Bidlisi «Şərəfnamə»nin ikinci cildini salnamə şəklində yazaraq, 319 ilin (1287- 1596-cı illərin) hadisələrini qısa halda vermişdir. Lakin o, bəzi hadisələrin izahında daha qədər dövrə işarə etmişdir.

«Şərəfnamə»nin Kürdüstan tarixini izah edən birinci cildi müəllif tərəfindən çox ətraflı və xüsusi maraqla yazılmışdır. Fricin göstərdiyi kimi, «əslən kürd xanədanından çıxan «Şərəfnamə»nin müəllifi Şərəf xan millətin bütün həyatına və dini xürafatına vəqif idi (97, 20)». Alman professoru Fricin «Şərəfnamə» müəllifi haqqındakı qeydlə razılaşmaq olar, lakin onun o dövr üçün millət sözü işləməsi düzgün deyildir, çünki burjuva cəmiyyətinin mövcud olmadığı bir zamanda millət məsələsindən danışmaq olmaz. Müəllif öz yaradıcılıq dövründə iqtisadi və siyasi cəhətdən Osmanlı sultanlarına tam bağlı olmuşdur. Fric yazır: «Müəllifin əsərinin yazılması bir milyon dörd yüz min axça məbləğinə başa gəldi» (97, 386).

Bu cür faktlardan bir daha aydın olur ki, Bidlisi öz əsərini əvvəl III Sultan Muradın, sonra isə III Sultan Məhəmmədin razılığı ilə yazmışdır. Lakin Şakir Xəsbak

öz əsərində «Şərəfnamə»nin guya II Şah Abbasın tələbi əsasında yazıldığını irəli sürür» (80, 15). Bu fikir qətiyyənlə düzgün deyildir. Çünki Şərəf xan Bidlisi II Şah Abbasın yox, I Şah Abbas hakimiyyətinin ilk dövrlərinə qədər yaşamışdır. Həmin dövrdə isə Bidlisi hər cəhətdən Osmanlı sultanlarından asılı olduğu üçün əsərinin hər iki cildində Osmanlı mövqeyini müdafiə etmişdir. Müəllifin bu cəhəti- ni sovet şərqşünası İ.P.Petruşevski də öz əsərində qeyd etmişdir (24, 31).

Bidlisidə olan bu cəhət Osmanlı sülaləsinin mənafeyinə uyğun olmayan bir sıra tarixi hadisələrin «Şərəfnamə»də düzgün və real işıqlandırılmasına mane olmuşdur. Məsələn, Bidlisi 1512-1520 – ci illərdə I Sultan Səlimin qəsbkarlıq siyasəti və Mövlana İdris Bidlisinin təşəbbüsü nəticəsində bir sıra kürd əmirliklərinin Osmanlı hakimiyyətinə necə tabe olduğunu göstərmir. Eyni zamanda kürd əhalisindən olan bu əmirliklərin osmanlıların Asiyada, Avropada və Afrikada apardıqları işğalçılıq müharibələrində istifadə edilməsini də Bidlisi əsərində qeyd almır (132, 1206; 55, 9-32).

1514-cü ildə, yəni Çaldıran müharibəsindən az əvvəl I Sultan Səlimin əmri ilə Osmanlı vilayətində yaşayan şiələrin kütləvi surətdə (təxminən 40 min nəfər) (98, 345-346) öldürülməsi də «Şərəfnamə»də qeyd edilməmişdir. Göstərilən bu faktlardan müəllifin siyasi mövqeyi müəyyən olunur ki, bu da onun yaradıcılığında öz əksini tapmaya bilməzdi.

Əsərdə mövcud olan bu kimi çatışmayan cəhətlərlə yanaşı, müəyyən tarixi hadisələrin təsvirində bir-birinə zidd fikirlərə və səhv rəqəmlərə də təsadüf olunur. Məsələn, müəllif Azərbaycandan Bidlis vilayətinə gətirməsi əsərin birinci cildinin 351-ci səhifəsində belə qeyd edir ki, «Xosrov Paşanın səyi nəticəsində mən və mənimlə birlikdə min nəfər islam ölkəsinə – öz ata-baba yurdu- muza qayıtdıq». Yenə həmin cildin 454-cü səhifəsində göstərir ki, «Hicri 986-cı il, şəvval ayının 3-də 400 nəfər, o cümlədən 200 nəfər Ruzəki ilə birlikdə Naxçıvandan Bidlisə doğru hərəkət etdik».

Bununla müəllif bir birinə əks olan fikir söyləyir və eyni hadisədə iştirak edənlərin sayını müxtəlif miqdarda göstərir. Müəllif Azərbaycandan Bidlis vilayətinə gəlməsini islam ölkəsinə getmək kimi qələmə verməklə, o dövr üçün çox səciyyəvi olan sünni və şiə məsələsinə də öz münasibətini bildirir və sünni təriqətinə mənsub olanların ərazisini əsil islam torpağı kimi müqəddəs sayır. Bu və bir sıra digər faktlara əsasən Bidlisinin sünni-şiə təriqətlərində bitərəf mövqə tutan tarixçi hesab etmək olmaz.

Bidlisi də müasirləri Həsən bəy Rumlu, Qunabadi (Cənubadi), Əbdülfəttah Fümeyni, İskəndər Münşi və s. kimi feodal əleyhinə və qəsbkarlıq siyasətinə qarşı çıxış edən xalq kütləsini «qərətkar» və «mütəmerrid» adlandırır.

Biz «Şərəfnamə»ni təhlil deyil, tədqiq etməklə məşğul olduğumuz üçün onda olan bəzi nöqsan cəhətləri qeyd etmirik və həm də V.Velyaminov – Zernovun sözü ilə desək «Şərəf xan Bidlisi yüksək vəzifə daşımış və silah adamı olmuşdur» (76, 12) «Bununla belə «Şərəfnamə» orta əsrin digər mənbələrinə nisbətən çox səlis və dolğun tərzdə yazılmışdır.

Şərəf xan Bidlisi əsərin birinci cildini belə qurtarır:

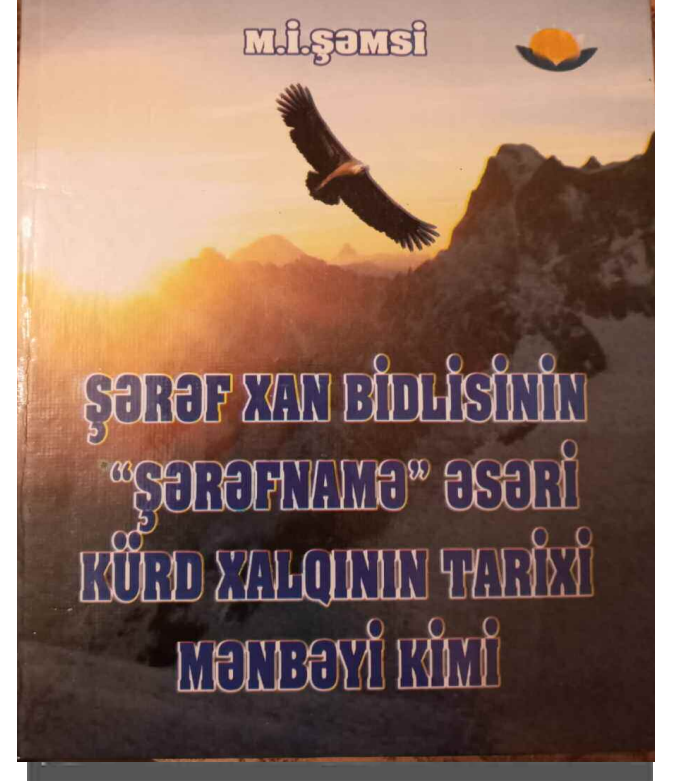
منت ایزد راکه بر وفق مراد
کرد کلکم از سر دانش سواد
قصه حکام کردستان تمام
پیش از این گفتار نیاوردم والسلام

(76, 459)

(Tərcüməsi: Şükr allaha ki, arzuma uyğun olaraq, qələmim bilik sərəçməsindən vəreq qaldırdı.

Kürdüstan hökmdarları haqqındakı hekayəm qurtardı. Bundan artıq söz açmayacağam, vəssalam).

XVI əsrin kürd tarixçisi Şərəf xan Bidlisi eyni zamanda maarifpərvər bir şəxs idi. O, Kürdüstanda maarifin inkişafı üçün çalışmış və Bidlis şəhərində 5 tədris məktəbi tikdirmişdir (76, 348). Həmin məktəblər 1590-cı ildə qurtarıb istifadəyə verilmişdir.

Bidlisin sonrakı nəsli üçün zəngin bir kitabxana da yadigar qoymuşdur. Lakin bu kitabxana onun nəvəsi Bidlis emiri Əbdal xan zamanında (1656- 1666-cı illərdə) Van əyalətinin hakimi Məlik Əhməd paşa tərəfindən qarət edilən zaman ev əşyası ilə birlikdə Türkiyəyə aparılmışdı (48, 219; 89, 50). Bununla da Şərəf xan Bidlisinin elmə və maarifə olan ənənəsinə xarici işğalçılar tərəfindən son qoyuldu. Lakin onun ölməz əsəri («Şərəfnamə») kürd xalqının tarixinin yaşatmaqla bərabər öz müəllifi Şərəf xan Bidlisini də tarixdə yaşadacaqdır.

«ŞƏRƏFNAMƏ» NİN YAZILMASINDA MÜƏLLİFİN İSTİFADƏ ETDİYİ MƏNBƏLƏR

Şərəf xan Bidlisi kürd və Kürdüstan tarixinə həsr etdiyi əsərinin birinci cildində 1287-1596-cı illər arasında baş verən hadisələri qısa halda izah edir. Müəllif əsas diqqətini XV-XVI əsrlərin mühüm hadisələrinə verir. Çünki bu dövrdə İran və Kiçik Asiyada (Türkiyədə) əmələ gələn dəyişikliklər qonşu kürd xalqının iqtisadi-ictimai və siyasi həyatına təsirsiz qalmırdı. Odur ki, Bidlisi öz əsəri üzərində işləyərkən Kürdüstan tarixi ilə əlaqədar, ona qonşu olan ölkələrin: Azərbaycan, İran, Kiçik Asiya və Ərəb ölkələrinin də tarixindən çox istifadə edirdi. O, Kürdüstan tarixi üçün lazım olan faktları yalnız bu ölkələrin tarixi mənbələrindən öyrənirdi. Buna görədir ki, Kürdüstan tarixşünaslığı üçün əhəmiyyətli olan «Şərəfnamə»də həmin ölkələrin tarixi hadisələri qısa surətdə izah edilir.

Bidlisinin istifadə etdiyi ilk mənbələrdən biri Mirxondun «Rövzət üs-Səfa» kitabıdır. O, həmin kitabın müqəddiməsində yazılmış tarix elminin əhəmiyyəti haqqındakı bəhsi öz əsərinin başlanğıcında yazır və bu elmə olan həvəsini qeyd edir (76, 5; 121, 7).

Bidlisi «Şərəfnamə»nin müqəddiməsində kürdlərin milli mənşəyi və onların ilk yaşayış yerlərini izah edərkən, Firdovsi «Şahnamə»sində Zöhhakın padşahlığı haqqındakı şeirini əsas götürür (42, 9; 76, 12).

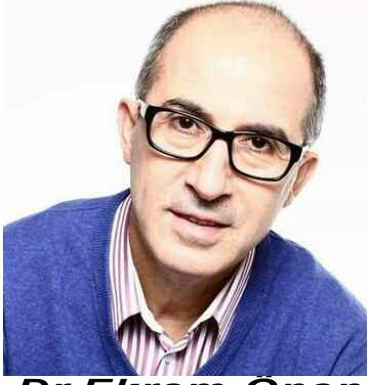
Müəllif Mövlana Tacəddin əl-Kürdinin (Xeyrəddin Adı ilə məşhurdur) «Tac ət-Təvarix» əsərinə istinad edərkən, Fərhadın Kəlhur kürdlərindən olduğunu irəli sürür. O, mövlana Seyidəddin (Xacə əfəndi Adı ilə məşhurdur) tərəfindən yazılmış «Ali Osman hadisələri» haqqındakı əsərinə istinad edərək, kürd xalqının itaətkar olmadığını yazmışdır və həmin əsər Ali Osman sülaləsinin tarixini birinci Sultan Səlim dövrünə qədər özündə əks etdirir (103, 211).

Bidlisi «Lur» adının mənşəyi haqqındakı izahında Hafiz Əfrunun «Zübdət ət-Təvarix» kitabından bir mənbə kimi istifadə edir.

O, İbn-Xəldunun «Yafe» tarix kitabına istinad edərək İsmailiyyə xəzinəsinin 1171-ci ildə Səlahəddin Əyyubi tərəfindən alınmasını qeyd edir və bir sıra digər məlumatlar verir (76, 71-73).

Ardı var

KÜRTLERİN BAŞ EĞMEZ LİDERİ: MELA MUSTAFA BARZANİ

Dr. Ekrem Onen

Kürtlerin efsanevi lideri Mela Mustafa Barzani'nin yaşamını, mücadelesini, siyasi ve askeri başarılarını bir yazı çerçevesinde anlatmak, sınır koymak çok zor.

Daha iki yaşındayken annesi ve yengesi ile (ağabeyi Şeyh Abdüsselam'ın eşi) Diyarbakır'da hapis yatar. Oradan Eskişehir'e sürgün edilir. Çocukluğunun bir bölümü Eskişehir'de geçen Mela Mustafa Barzani, Porsuk Çayı'nda yüzmeyi öğrenir. Mela Mustafa Barzani'nin çocukken Porsuk Çayı'nda attığı kulaçlar, onun tarihi uzun yürüyüşünden, Peşmergeleri ile birlikte Aras Nehri'ni geçip Rus sınırına dayanıp, sürgüne gitmesine kadar Kürt tarihinde çok önemli bir yer tutar.

2. Meşrutiyet'in ilanından kısa bir süre önce ağabeyi Şeyh Abdüsselam bölgedeki Kürt aşiretlerini toplar ve Bâbıali'ye (Osmanlı Devletinin son döneminde sadrazamlık makamına ve hükümete verilen ismi) Kürt ulusal taleplerini içeren bir manifesto sunmak ister. Beş maddelik bir manifestoyu, Seyid Abdulkadir Nehri, Emin Ali Bedirhan ve Şerif Paşa'yada onaylatarak Babıali'ye gönderir.

1913'te savaşın yeniden başlaması üzerine Şeyh Abdüsselam, Kürtler arası birlik ve dayanışma ile uluslararası ilişkileri geliştirmek üzere Doğu Kürdistan'a geçer. Rajan'da Seyid Taha'yı, sonra da Şıkak Aşireti Reisi İsmail Ağa Simko'yu ziyaret eder. Hoye'de Rus generallerle görüşmeler yapar ve oradan Tiflis'e gider.

Bir süre Rusya himayesinde Nahçıvan'da kalır. Aynı dönemde Bâbıali, Şeyhi ele geçirmek için başına ödül koymuştur. Şeyh Abdüsselam, Güney Kürdistan'a geri dönüşünde Genêgecin köyünde Sofi Abdullah'ın evine misafir olur, Sofi Abdullah onu şikâyet eder ve yakalar. Şeyh Abdüsselam, o dönemin subayı Fevzi Çakmak tarafından Musul'a götürülür ve yakın arkadaşları ile birlikte idam edilir. Musul Valisi Süleyman Nazif'in bu idamda büyük rolü olmuştur.

Şeyh Abdüsselam'ın idam edilmesinden sonra kardeşi Şeyh Ahmed, mücadeleyi sürdürür. Aynı zamanda genç Mustafa Barzani de yavaş yavaş mücadeleye atılmaya

başlar.

1916-1919 arası bölgenin tamamının İngilizlerin kontrolüne geçmesiyle, Kürt isyanları da devam eder. 1919'da Behdinan Ayaklanması sırasında Şeyh Ahmed güçlerinin iki İngiliz subayını öldürmesi Behdinan bölgesinde şiddetli çatışmalara neden olur.

Aynı dönemde Süleymaniye bölgesinde İngilizlere başkaldıran Şeyh Mahmud Berzenci, Kürt aşiretlerine mektup yazarak yardıma ihtiyacı olduğunu bildirir, Şeyh Ahmed bu mektuba olumlu cevap verir.

Mela Mustafa Barzani dönemi

Şeyh Ahmed, 1919 yılında Süleymaniye bölgesinde İngilizlere karşı isyan eden Şeyh Mahmud Berzenci'nin yardımına yetişmek üzere genç Mustafa Barzani komutanlığında bir birlik göndermiş, Barzani'nin birliği daha yoldaiken İngilizler Kürt isyanını bastırıp Şeyh Mahmud'u yakalar. Bunun üzerine Barzani birliği ile geri döner.

1932 yılına kadar Irak merkezi hükümetini destekleyen İngilizlerle Kürtler arasında şiddetli çatışmalar sürer. İngilizlerin Barzanilere karşı başarısız olmaları onları daha da saldırganlaştırdı. 1932'de Kürdistan köylerine saldıran İngiliz uçakları 2 bin 380 köyden 360'ını bombalar.

Barzaniler dağlara ve Kuzey Kürdistan'a çekilmek zorunda kalır. Kuzey Kürdistan'dan Güney'e dönen Barzaniler, İngilizler tarafından Irak'ın değişik bölgelerine sürgüne gönderilir.

1934'te Musul'a, 1936'da Irak'ın orta bölgelerindeki Nasiriye'ye, 1940'da Süleymaniye'ye... Süleymaniye'nin bir Kürt şehri olması ve o dönem orada çok sayıda siyasi Kürt kadro ve örgütlerin faaliyet göstermesi Mela Mustafa Barzani için iyi bir fırsattı.

1943 yılında Irak'taki zor sürgün koşullarında Barzani, Hêvi örgütüyle irtibata geçer. Hêvi'nin yardımıyla gizlice İran'a geçer ve Qazi Muhammed'le görüşür. O dönem İran da bulunan Rus askeri yetkilileri ile de görüşmeler yapar. Rus generaller, Barzani'ye İngilizlerin eline geçmemesi için İran'da kalmasını önerir. Barzani, Doğu Kürdistan'ın Mirava köyünde 1945 yılına kadar gizlice kalır. Bu süre içerisinde Doğu Kürdistan'da Barzani'nin farkına vardığı yegâne şey; Kürt ulusal kurtuluş mücadelesinin başarıya ulaşmasının ön koşulunun siyasi bir örgütün var olmasından geçmesidir.

Buradan hareketle 1945 yılında kurulan İ-KDP'yi örnek alarak, 16 ağustos 1946'da İ-

KDP'yi kurar. İran'da bulunan Rus ordusunun üstü kapalı desteği ve İran yönetiminin güçsüz durumunu göz önünde bulunduran Qazi Muhammed 26 Ocak 1946'da, Çarçıra Meydanı'nda Mahabad merkezli Kürdistan Cumhuriyeti'ni ilan eder. Ve Doğu Kürdistan'da bulunan Mela Mustafa Barzani'yi de General rütbesiyle yeni kurulan cumhuriyet ordusunun başına getirir.

11 aylık Kürdistan Cumhuriyeti, bölgedeki jeopolitik ve konjoktürel değişimden dolayı yıkılır. Barzaniler önce Irak'a dönmeyi kararlaştırır. Aynı dönemde Barzani ABD'den iltica talebinde bulunur ancak kabul edilmez.

Mela Mustafa Barzani Irak-İran sınırında ağabeyi Şeyh Ahmed'e Sovyetler Birliği'ne gideceğini söyler. Böylece 41 günlük o tarihi, tehlikeli ve uzun yürüyüş başlar. Nihayetinde Sovyet Azerbaycanı sınırındaki Aras Nehri'ne varırlar. Orada onlarca gün bekletilir içeri alınmazlar. Sonunda geçmelerine müsaade edilir.

İşte burası, çoğu Kürt'ün başına gelen zorlukların 'en büyüğüdü'; çünkü Peşmergelerin hiç biri yüzme bilmiyordu! Barzani, Türkiye'de sürgünde çocuk yaşta öğrendiği yüzme sayesinde, yüzlerce Peşmerge'yi teker teker koltuğunun altına alıp karşı yakaya geçirdi. Mela Mustafa Barzani'yi, Barzani yapan, onun bu baş eğmez inancındır...

Barzaniler, Azerbaycan'a ilk geldiklerinde M.C. Bakırov'un emriyle Bakü yakınlarında bulunan Apşrovskom yarımadasında kampa yerleştirilirler. Barzanilerin Sovyetler Birliği'ne gelişinden 6 ay sonra uzun bir süre Barzanilerin sorunları ile Sovyet hükümeti adına ilgilenen ve daha sonra NKVD (KGB) özel birim başkanlığına getirilen Askeri İstihbarat Generali Pavel Anatolyeviç Sûdaplatov ile Barzani'ye ilişkin yaptığım görüşmede şöyle demişti:

"Barzaniler ,Aras'tan Azerbaycan'a geçerken o sıra Azerbaycan Başkanı olan Mir Cafar Bakırov Abbasoğlu, tarafında onları tutuklama emri veriliyor, o yüzden Barzanilere kötü muamele yapılıyor. Bakırov ,Barzanileri İran Azerbaycanı'nda karışıklık çıkarmak için kullanmak istiyor. Buna bir de Kürdistan Cumhuriyeti döneminde Kürtlerle Azeriler arasındaki sorunları da eklemek gerekiyor. Bakırov o yüzden biraz da Barzanilerden o dönemin intikamını almak istiyordu."

Aslında Sovyet hükümeti, Barzanileri daha büyük projeler için kullanmak niyetindeydi; Kürtleri Ortadoğu'da, özel olarak da Irak'taki İngiliz etkisini kırmak ve Kürtler aracılığıyla Ortadoğu'ya girme gibi emelleri

vardı.

Barzanilerin durumu Stalin'in ölümünden sonra iyileşmeye başlar. Mela Mustafa Barzani, Stalin'in ölümünden sonra Rus yüksek yetkileri ve Kruşçev'le görüşür. (Kruşçev, Barzani'ye "Ülkemizde çok zorluk çektiğinizi ve bunun sorumlularını da biliyorum; bunlar, Berya Lavrenti Pavloviç (Sovyet Dış İstihbarat Servisi Başkanı) ve Mir Cafar Bakırov Abbasoğludur."

Sudaplatov hatıralarında "Barzani, bana Sovyetlerin bir Kürdistan Cumhuriyeti'ni desteklemesi halinde Sovyetlerin Ortadoğu'da çıkarlarını güvence altına alan bir anlaşma imzalayabileceğini söyledi. Barzani çok akıllı bir politikacı ve tecrübeli bir askeri ve bunun farkındaydı. Kürtlerin kaderi büyük devletlerin çelişkilerine bağlıdır. Maalesef ne Moskova ne Londra ne de Washington hiç bir zaman Kürt sorununa adilce yaklaşmadı. Kürtleri kendi çıkarları için kullanmak istiyorlardı." Barzani'yi çok yakından tanıyan ve uzun bir süre Kürdistan'da Mela Mustafa Barzani'nin yanında kalan Yevgeni Maksimoviç Primakov hem kendi hatıra kitabında 'Konfeditsial (Gizli. E.Ö), Yakın Doğu Sahnesinde Ve Kulislerde' hem de Barzani ile ilgili özel sohbetimizde şöyle demişti: "1958'de Irak devriminden sonra Sovyetlere yakın bir isim olan Kasım, iktidara geldi. Mela Mustafa Barzani hem Kasım'ın korunması hem de Kürtlerin durumunun Irak'ta iyileşmesi için, 1958 yılında Irak'a dönüyor ve büyük bir sevgi coşkusuyla karşılanıyor."

Ancak Mısır Cumhurbaşkanı Nasır'ın Arap milliyetçiliği tüm Arap âlemini sarmıştı. Irak Ulusal Birlik Cephesi çok kısa bir sürede dağıldı. Kürtler için şartlar giderek kötüleşmeye başladı, sonunda 1961 yılında yeniden silahlı mücadele başladı.

Primakov hatıralarında "Irak'taki bu durum Sovyetlerin politikasına zarar verdiği için, Sovyetler savaş döneminde de arabuluculuk rolü üstlendi. Kürtler 11 Mart 1971'de Sovyetlerin arabuluculuğu ile zamanın otonomi antlaşmasını imzaladı. Bu sözleşme de

uzun ömürlü olmadı."

1975 yılında İran ve Irak arasında gerçekleşen Cezayir Anlaşması ile birlikte ABD ve İran, Kürt devrimine yardımlarını kesti. Ve Kürt halkına büyük trajedi yaşatıldı. Bu dönemde Kürt hareketinin lideri Mela Mustafa Barzani, ABD Dışişleri Bakanı Henri Kissinger'e bir mektup yazarak tehlikeli sonuçlar yaratacak olan bu trajediyi vurgulamış. Kürt halkının şikâyet ve isteklerini dile getirmişti. Kissinger'in cevabı çok kısa ve 'net' olmuştu: "Bu siyasettir. Siyasette değer yargıları yoktur. İki taraf bir konuda anlaşır, bu üçüncü tarafın zararınadır."

O dönemde Barzani, Kürt soykırımını önlemek için silahlı mücadeleyi bırakır ve İran'a geçer. Mela Mustafa Barzani 1979 yılında hastalanır ve İran'dan ABD'ye gider.

1 Mart 1979'da hayata veda eden Barzani'nin ölümünden sonra parti başkanlığına büyük oğlu İdris Barzani getirilir. Kısa bir süre sonra İdris Barzani vefat eder ve Kürdistan Demokrat Partisi'nin Başkanlığına Mesud Barzani getirilir.

Kürtlerin ölümsüz dedikleri lideri Mela Mustafa Barzani'nin birkaç önemli özelliği ise şöyle: -Barzani, diplomasiyi ve güçler dengesini iyi bilen bir lider.

-Barzani için Kürdistan tek parçadır. Onun içindir ki, diğer parçalardaki Kürtlerle iyi ilişkiler kurmuş ve onlara destek vermiştir.

- Barzani, Arapça, Farsça ve Rusçayı iyi bilen, Arap ve Fars edebiyatını çok yakinen takip eden ve Kürt klasik edebiyatının aşığı bir aydıdı.

-Melayê Cizîrî, Ahmede Xanî ve başkaca da Kürt klasik edebiyatını iyi bilen bir Kürt idi Mela Mustafa Barzani.

-Gerek aldığı iyi medrese eğitimi, gerekse yetiştiği çevreden dolayı, büyük bir ruhani bilgiye sahipti. Onun için 'Mela' lakabını aldı.

-Barzani'nin çok hissi olduğu da bilinir ama bunu dışı hiç vurmaz. Fakat hissettirirdi.

Bu vesileyle ölümünün 41 yıldönümünde ulusal lider Mela Mustafa Barzani'yi saygıyla anıyorum....

Erməni qadın onu 7 il həbs etdirdi, yas yerində "Rast" oxudu, həyatına düşən mərmidən 8 yaşlı oğlu ilə şəhid oldu Məşhur müğənninin film kimi həyatı

Kulis.az Qarabağda çox məşhur xanəndəsi Şahmalı Kürdoğlunun həyatına dair maraqlı faktları təqdim edir. Bu gün onun anim günüdür.

Şahmalı Kürdoğlu 1930-cu il aprelin 12-də Ağdamda anadan olub.

Əslən Qərbi Azərbaycanın Dərələyəz mahalından olan Şahməlinin atası Mirzəqulu Fətəliyev ötən əsrin əvvəllərində erməni

zülmkarlığına qarşı çıxan qaçaq olub. Qisas aldığı daşnaklar onu tapmasın deyərək Qarabağa üz tutub. İzini itirmək üçün adını dəyişib.

Əslən Qərbi Azərbaycanın Dərələyəz mahalından olan Şahməlinin atası Mirzəqulu Fətəliyev ötən əsrin əvvəllərində erməni zülmkarlığına qarşı çıxan qaçaq olub. Qisas aldığı daşnaklar onu tapmasın deyərək Qarabağa üz tutub. İzini itirmək üçün adını dəyişib.

Aşqabad Universitetinin hüquq fakültəsinin, Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin

məzunu olan Şahmalı Kürdoğlu Asəf Zeynallı adına Musiqi Kollecinə Seyid Şuşinskiden muğam təhsili alıb.

Aşqabad Universitetini bitirib vətənə qayıdan Şahməliya ixtisası üzrə işləmək qismət olmur. Çünki Şahməlinin atasını Sovet hökuməti vaxtilə öz "kulak" siyahısına salmışdı. Buna görə də Sovet hökuməti ona hüquqşünas işləməyi "məsləhət" bilməmişdi.

Atasına görə heç yerdə iş tapa bilməyən Şahmalı uzun zaman sonra rayonda müəllim kimi fəaliyyət göstərir. Günlərin bir günü böyük bəstəkarımız Fikrət Əmirov Ağdama gəlir.

Onun məqsədi Opera teatrına səsi olan, "Leyli və Məcnun"-da oynaya bilən xanəndə tapmaq idi. Şahməlini bu niyyətlə Bakıya dəvət edirlər. Ş.Kürdoğlu həm "Leyli və Məcnun" operasında çıxış edir, həm də filarmoniyada konsertlər verir. Beləliklə, məşhurluq başlayır.

Şahmalı Kürdoğlu əsl Füzulşünas idi. Onun olduğu məclisdə hər adam Füzulidən, onun şeir dünyasından danışmağa cəsarət etməzdi. Sözə o qədər həssas idi ki, toylarda, məclislərdə muğam oxuyanda ətrafdakıları tamam unudardı.

1965-ci ildə, 35 yaşında öz "Rast"-ını yazdırmışdı. Azərbaycan radiosu ilə Şahməlinin "Rast"-ını bütün ölkə eşidib sevmişdi.

Şahməlinin "Rast"-ının radioda təzə-təzə səslənən vaxtlarıymış. Filarmoniyanın bağında onu bu münasibətlə sənət dostları təbrik

edirmiş. Cavan bir tarçalan xanəndəni təbrik edəndən sonra deyir, Şahmalı müəllim, gözəl oxumusunuz, amma seçdiyiniz qəzəllərin sözləri yaman qəlizdir, başa düşmədim.

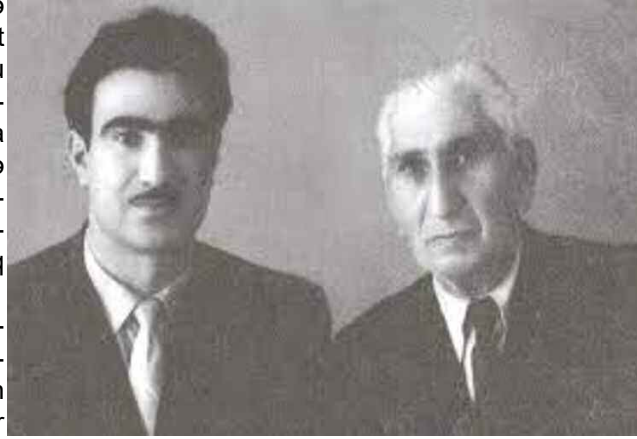
Şahmalı halını pozmadan deyir:
– Sən başa düşməzsən.
– Niyə, mənim başım baş deyil?
– Baş olmağına, başdı ey, Füzulilik deyil, yumurtanı qabıqlı

yeməmək üçündür.

Sovet hökuməti zamanında bir erməni qadının hiyləsi ucbatından həbs olunur. O, yeddi il Şuşa türməsinə məhbus həyatı yaşayıb.

Cəzaçəkmə müəssisəsinin klubundakı səhnədə onu oxutmaq istəyiblər. Ancaq Şahmalı heç bir

İsrarı, təzyiqi, əlavə cəzanı eyninə almadan qətiyyətlə deyib: "Mən dustaq paltarında səhnəyə çıxma bilmərəm. Bu, sənətə hörmətsizlikdir."

Şahmalı Kürdoğlunun həm də çox gözəl rəsm çəkmək qabiliyyəti olub.

"Şur" ansamblının yaradıcılarından biri olub.

İki dəfə ailə həyatı qurub. Birinci ailəsindən iki oğlu bir qızı olub. İkinci ailəsindən öz adına bənzər Şahməli adını qoyduğu bir oğlu dünyaya gəlib.

Deyilənə görə, Ağdamın Qalayçılar kəndində müxtəlif vəzifələrdə çalışan Muxtar Məmmədov adlı nüfuzlu bir şəxs ölüm yatağında doğmalarına belə vəsiyyət edib: "Bilirəm, mən öləndə molla gətirəcəksiniz. Quran oxudacaqsınız. Məni ağır-əziz edəcəksiniz. Son arzumu yerinə yetirin. Şahməlini tapıb yanıma gətirin. Bu dünyaya onun səsiylə "əlvida" demək istəyirəm". Kişinin arzusunu xanəndəyə çatdırırlar. Şahmalı Kürdoğlu gəlir və yasda "Rast" muğamını oxuyur:

Məqsədim açmaq deyildi dərdimi əsla sənə,

İstədim pünhan edim, səndən nə pünhan, ey təbib!

Şahməlinin səsinin yaratdığı hüzn və ağır kədər məclisə toplaşanları hönkür-hönkür ağladırıb.

Şahmalı Kürdoğlu 1992-ci ildə Ağdamda həyətlərində 8 yaşlı oğlu Şahməli ilə birlikdə nar yeyərkən həyatə düşən "qrad" qəlpəsinin partlaması ilə həlak olub.

Liderlik Koalisiyonu'ndan KDP'nin Kerkük'e dönüşünə destek

Sünni Liderlik Koalisiyonu, Kürdistan Demokrat Partisi'nin (KDP) Kerkük'e dönərək bürolarını yenidən açmasına destek verdi.

Liderlik Koalisiyonu yetkilisi Halid Mefreci Kerkük'te düzenlediği basın toplantısında, "Kürdistan Demokrat Partisi'nin Kerkük'e dönüşünü destekliyoruz. Çünkü o da bir siyasi partidir ve kentteki siyasi süreçte yer alma hakkı vardır. Ancak dönüşün barış, siyaset ve yasalar yoluyla olmasını istiyoruz, siyasi tavırların çarpışmasına yol açmasını değil" dedi.

Mefreci, KDP'nin Kerkük'e dönmesine karşı gösteri düzenleyenlerin, olayı siyasi emellerine alet edip seçimlerde kullanmak istediğini belirten Mefreci, "Bu kötü bir şeydir ve krizleri derinleştirir" ifadesini kullandı.

Halid Mefreci, yaşanan sorunun bir an önce çözülmesi için Kerkük'teki siyasi parti ve güçlerle birlikte Irak Başbakanı Muhammed Şiya Sudani'yle görüştiklerini kaydetti.

Sudani'nin sorunun çözümünde rol oynayıp siyasi tarafları razı etmesi gerektiğini belirten Iraklı siyasetçi, "Bu sorunun çözümü için önümüzde birçok seçenek var. Bunlardan biri sorunu mahkemeye taşımak. Mahkemenin gücü vardır, kritik konularda rol oynayabilir. Bu en iyi seçenek olabilir" diye konuştu.

Bir Sünni Arap koalisyonu olan Liderlik Koalisiyonu, Hamis Hancer'in Siyade ve Muhammed Halbusi'nin Takaddum Koalisiyonu tarafından Kerkük'teki seçimler için oluşturuldu ve liderliğini Muhammed Temim yapıyor.

KDP'NİN KERKÜK'E DÖNÜŞÜNE KARŞI PROTESTOLAR

KDP'nin Kerkük'te 33 bürosu bulunuyor ve hepsi de boşaltılmıştı. Ancak kentteki KDP Yönetim Kurulu ana binası hali hazırda Kerkük Operasyonlar Komutanlığı'nın işgali altında bulunuyor.

16 Ekim 2017'de bir Kürt gücünün Haşdi Şabi'yla yaptığı anlaşma sonucunda Kerkük teslim edildi. KDP de tüm bürolarını boşaltıp kenti işgal altında olarak tanımladı. Sudani hükümetinin kurulmasının ardından KDP Kerkük'e yeniden dönmek istiyor.

18 Aralık'ta Irak'ta il meclisi seçimlerinin yapılması bekleniyor. 2005'ten bu yana seçimlerin yapılmadığı Kerkük'te de sandıklar kurulacak. KDP seçmenleri yerine oy kullanma çabası içinde olan Kerkük'ün dayatmayla atanan yönetimi ve bazı çevreler, KDP'nin Kerkük'e dönüşünden rahatsız. Bu amaçla çadır kurup protestoda bulunan bu çevreler, Kerkük-Erbil yolunu da birkaç kez trafiğe kapattı.

2005'te Kürdistanli taraflar Kerkük'te seçimlere Kardeşlik Listesi'yle girmiş ve il meclisindeki 41 sandalyeden 26'sını kazanmıştı. 16 Ekim 2017 olaylarından sonra ise dayatmayla atanan Arap vali, tüm yetkileri gasp etti.

LÎ PÊŞ MEXBERÊ KEK NADIR!

Diyarî akadêmîkê kurda ye yekemîn û marşalê ulimê nîftê, dikim.

Li koçberîyê sêfil, sêwî, birçî-tezi,
Nav qelê qazax da xwend tê eşkere-dizî.

Ulimê xwe va ji pir ulmdara giranbahatîrî,
Lomonosovê kurda yî nav xezna ulimda cî digîrî.

Îro zingîn dike reşxebra te nav Qazaxistan,
Bi wê telebextî yê, çev nas dibe temam cîhan.

Danê nav rojê, erş û ezman li hev ketin bû tarî,
Stêrka Kekê Nadir, ji xaliq da xilgî ew temîrî.

De digot: Şoreşvanin, didomînin rîya Berzan, Qazî,
Kurdistanê li benda we ye, tevî çallad nebin razî.

Şexsê mezin, ne wede ye çûyîna mexberê sar.
Rojava aza dibe, em ê tev saz kin gund û bajar.

Ronekbîrê kal, tê da meda şertê mêra bi helalî,
Emê şer kin heta dawiyê, welêt derînin ji vî halî.

Sebeb çî bû, wede zutîr, we bîrkirin gewl û girar,
Marşalê ulim, kurdê ji bo te timê bikin axin û zar.

Stêrka kîmyayê behra te şemal daye hemû erda.
Kana ulimî sipî dikî gav û sehet rû yê kurda.

Ji kemala te kurdî serbilinde, tim bextewar,
Hemberî Mëndêlyêv, Niyûtonî, emin kubar.

Tim we şekirand şîrê sipî, tê got: "Kurdîm!"
Dayîkam Karê, bavê min Kerem, çawa bîr kim.

Porê qerqaş, rûdana çivilî ew hukimê tebîyetê ye,
Agilbendê me rabe, îro gel mihtacê şêwêre te ye.

Ji enî ya fire, dêmê gulan nur dibarîya, Akadêmîkê eyan,
Ne bu qismet, nod salî ya te pîroz bikira me bi dil û can.

Li pêş mexberê tê sond duxum, daxwazê we bigihînin cî,
Heykelê tê li Hewlêrê bixemilînin bi kurmancî.

Zane nemir, însîn wehîd Rebbê jorîn dixilî kine,
Hêr yekî ra rîh dibaxîşine, dem hatinê jê distîne.

Ji wan kesa li alemê qenc, xirab navek dimîne.
Navê te di nav quma da, "ULUMDARÊ ZÊRÎN" bimîne!

Rewayî ji bo salwelgera komkujîya qelê Şengalê dikim.

ŞENGAL ÎDÎ NABE WÊRAN!

Bi çahanê cevnas dikim dîroka te be reng,
Ser te ferman, li pêş neyar buyî leheng.
Ev heyşt salin, di axa tedaye qal û çeng,
Besse: - Deyise har, bimeşî wek piling.
Mazlum hatîye, Şengal îdî nabe wêran!

Şengal warê egît-mêrxasaye, a ne bê kesse,
Laliş kevnar ziyarete, xwîn av nedin îdî besse.
Dilivîne Declê, Ferat, xemilîye bi gevez rengî,
Evîndara wunda kirîye bi hezara xortên bengî.
Mezlum hatîye, Şengal îdî nabe wêran!

Rojava, Şengal dilê teye bi we kubar be,
Xanî, Çegerxwîn lawê tenê bi wan şa be.
Şerefeddîn taçê zêrîne, her tim li ser te be,
Sebeb çîye nav axa da zilma giran para te be?
Mezlum hatîye, Şengal îdî nabe wêran!

Şêr Selaheddin timam Şerga kal ji xac qera gire aza,
Dura bi qimava Kurdistanam, bu meydana dew û doza.
Rojava zengin, kafkun dikin bi bombê jehrê,
Deyişê êriş kir şerê Şengalê, ezdixan bu penabere.
Mezlum hatîye, Şengal îdî nabe wêran!

Dikişê hêsirê Êzdxanê, di mergeda noli karvane,
Hewara wan hatî, şerê li serê ciya refe qerilane.
Egît şervanê me, tewandine Deyişê har,
Gewz kirine rihê neyar, îda Şengal buye rizgar.
Mezlum hatîye, Şengal îdî Nabe wêran!

Hêsiye xilgî veşerîyaye, li xwe dike xemla teze,
Warê kal û bava dixemînin lez û beze.
Quma bîst u yekêye, li bazara Misrê, geç û bûkê êzdxanê,
Dest û piyê bi geyd û zincîr dane kirî û firotane.
Mezlum hatîye, Şengal îdî Nabî wêran!

Şengal!- Ala sê reng dixemîne serfnewaziya te,
Li gund û bajara, şew û şemal di de tîrêja te.
Azaya teyê aşîyê bîne ji bo Şerqa navine,
Jenosida xwe li navbera dinyalîkê bike eyane.
Mezlum hatîye, Şengal îda nabî wêran!

Şengala min, îro şunda pejmur nabî, nacilmisî,
Li bin piyê neyarada, pêpes nabî, nahinçîrî.
Tûyê serfnyazî, îdî bimilmile bê gal, bê ceng,
Bi zexm û zorê, li pêş neyar buyî leheng.
Mezlûm hatîye, Şengal îda nabî wêran!

Helbestvan:

MECÎDÊ XUDÊDA:
Bajarê Alma-Atê

Wezîrê Edaletê nexwest hevdîtinê bi Emîne Şenyaşarê re bike

Emîne Şenyaşar ku li Nobeta Edaletê dewam dike, got: "We derî li ser edaletê radan, ma ev e edalet".

14'ê Hezîrana sala 2018'an xizim û parêzkarên Parlamenterê AKP'ê yê Rihayê yê berê Îbrahîm Halîl Yildiz li navçeya Pirsûs a Rihayê êrişê Malbata Şenyaşar kir. Di êrişê de hevjin û du kurên Emîne Şenyaşarê hatin qetilkirin. Emîne Şenyaşar û kurê wê Parlamenterê Partiya Çepên Kesk ê Rihayê Ferît Şenyaşar ku ji komkujîyê bi birîndar xelas bû, 9'ê Adara 2021'an li pêşiya Edliyeya Rihayê dest bi Nobeta Edaletê kir. Malbatê, roja 846'emîn nobeda xwe ji Rihayê veguhest Enqereyê û nobeda li pêşiya Wezareta Dadê 34 roj in berdewam e.

WEZÎRÊ DADÊ JI DAXWAZA JI BO HEVDÎTÎNÊ RE GOT NA

Dayika Emîne Şenyaşar ku li kursiya biteker siwar bû, ji Deriyê Dîkmen ê Meclisê heta pêşiya Wezareta Dadê meşiya. Di destê Şenyaşarê de dowîza bi nivîsa "Edalet" hebû û kurê wê Ferît Şenyaşar jî li gel bû. Emîne

Şenyaşarê xwest bi Wezîrê Dadê Yılmaz Tûnç re hevdîtinê bike. Hat zanîn ku Tûnç li meqama xwe bûye û daxwaza hevdîtinê qebûl nekiriye.

Emîne Şenyaşar bi van gotinan bertek nîşan da: "We derî li ser edaletê radaye. Ma ev e edalet?" Malbata Şenyaşar heta demekê li wir ma û bi pişt re veşerîya Meclisê.

Konsulê Amerîka: Petrola Herêma Kurdistanê ji bo me pirseke girîng e

Konsulê Giştî yê Amerîka li Hewlêrê hêvî xwast ku projeyasaya petrol û gazê bi hevbeşî di navbera her du hikûmetên Iraq û Herêma Kurdistanê de were amadekirin û pesendkirin. Her wiha got: "Pirsa petrola Herêma Kurdistanê ji bo welatê me pirseke girîng e."

Wezîrê Elektrîk û Samanên Sirûştî yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê (bi wekalet) Kemal Mihemed Salih îro 28ê Tebaxê pêşwazî li Konsolê Giştî yê Amerîka li Hewlêrê Mark Straw kir.

Wezareta Elektrîkî di daxuyaniyekê de ragihand, di civînê de rewşa sektora elektrîk û petrolê ya Herêma Kurdistanê hate gotûbêjkirin.

Da zanîn jî, Konsulê Amerîka pirsa petrola Herêma Kurdistanê wek pirseke girîng bo welatê xwe da zanîn û hêvî xwast projeyasaya petrol û gazê bi hevbeşî di navbera her du hikûmetên Iraq û Herêma Kurdistanê de were amadekirin û pesendkirin.

Dubare destpêkirina hinardekirina petrola Herêma Kurdistanê mijareke din a civînê bû. Di daxuyaniyê de hat gotin, "Konsulê Giştî yê Amerîkayê gavên ku Wezareta Elektrîkê ji bo bikaranîna enerjîya rojê ji bo hilberîna elektrîkê avêtine, bi girîng binav kir."

Ji aliyê xwe ve, hejmara fermî yê Konsulxaneyê Amerîka li Hewlêrê di daxuyaniyekê de li ser tora civakî "Twitter" derbarê naveroka civînê de ragihand, "Her du aliyên li ser berfirehkirina hevkarîyên di warê enerjîyê de bi taybetî enerjîya nûjen ji bo piştevanîkirina Herêma Kurdistanê xweragir li Iraqê gotûbêj kirin." **Nerina Azad**

Mihemed Şukrî: Moletên veberhênanê bi nêzikî 300 projeyan hatiye dayîn û 200 hezar derfetên kar peyda kirine

Kabîneya Nehem bi rêya Desteya Veberhênanê di çar salên borî de, moleta veberhênanê bo

nêzikî 300 projeyan pesend kiriye, ku nêzikî 200 hezar kar ji bo welatiyan peyda kirine. Serokê Desteya Veberhênanê eşkere kir, projeyên ku molet ji wan re hatine dayîn bi piranî di warê pîşesazî de ne û girîngiyeke zêdetir bi sektora geştyarî û çandiniyê hatiye dayîn.

Serokê Desteya Veberhênanê Mihemed Şukrî ji ajansa K24ê re got: "Ji dema Kabîneya Nehem a Hikûmeta Herêma Kurdistanê û heta niha, me molet daye nêzikî 300 projeyên weberhênanê ên sektora taybet ku sermaya wan zêdetirî 14 milyar dolar e." Got jî: "Li gor bernameya hikûmetê, zêdetir giringî bi sektora pîşesazî hatiye dayîn ku moletên projeyên veberhênanê wergirtin, piştî wê sektora geştyarî û paşê sektora çandiniyê tê."

Mihemed Şukrî diyar kir: "Me bi rêya van projeyan, rasterast nêzikî 200 hezar kar peyda kirine û me li kompanya ferz kiriye ku ji sedî 75ê karan ji xelkê me re û ji sedî 25 jî ji bo karkerên biyanî bin." Nêzikî 300 proje di vê kabîneyê de molet wergirtin û zêdetir ji 1612 projeyên veberhênanê hatine pesendkirin û di pêvajoya temamkirinê de ne. Di van projeyan de arasteya Hikûmeta Herêma Kurdistanê ew bû, ku zêdetir giringî bi her sê beşên pîşesazî, çandî û geştyariyê bê dayîn. **Nerina Azad**

Serok Barzanî û Wezîrê Derve yê Tirkîyê li ser rewşa navçeyê axivîn

Serok Mesûd Barzanî û Wezîrê Karên Derve yê Tirkîyê Hakan Fîdan civiyan.

Serok Barzanî li Hewlêrê pêşwazî li Wezîrê Derve yê Tirkîyê Hakan Fîdan û şanda pê re kir.

Serok Barzanî û Hakan Fîdan rewşa siyasî ya Iraq û navçeyê û pêwendiyên dualî gotûbêj kirin.

KDP.info

Amerîka: Petrola Kurdistanê ji bo me girîng e

Konsulê Giştî yê Amerîka li Hewlêrê Mark Straw hêvî kir ku projeyasaya petrol û gazê bi hevbeşîya hikûmetên Iraq û Herêma Kurdistanê were amadekirin û pesendkirin û got: "Pirsa petrola Herêma Kurdistanê ji bo welatê me pirseke girîng e."

Mark Straw di civîna îro 28ê Tebaxê ya ligel Wezîrê Elektrîk û Samanên Sirûştî yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Kemal Mihemed Salih destnîşan kir ku pirsra petrola Herêma Kurdistanê pirseke girîng e ji bo Amerîkayê û xwest projeyasaya petrol û gazê bi hevbeşî di navbera her du hikûmetên Iraq û Herêma Kurdistanê de were amadekirin û pesendkirin.

Li gorî daxuyaniya Wezareta Elektrîkê di civînê de rewşa sektora elektrîkê û petrolê ya Herêma Kurdistanê hate gotûbêj kirin û Konsulê Amerîka gotiye, gavên ku Wezareta Elektrîkê ji bo bikaranîna enerjîya rojê ji bo hilberîna elektrîkê avêtine, gelekî girîng in. Konsulxaneyê Amerîka li Hewlêrê jî derbarê civînê de, li ser medya civakî platforma X ragihand, "Her du aliyan li ser berfirehkirina hevkarîyên di warê enerjîyê de bi taybetî enerjîya nûjen ji bo piştvanîkirina Herêma Kurdistanê xweragir li Iraqê gotûbêj kirin."

PeyamaKurd

Di meha Tebaxê de li Iranê 25 jin hatin qetilkirin

Li Iranê di meha Tebaxê de herî kêm 25 jin hatin qetilkirin an jî bi awayekî guman jiyana xwe ji dest dan. Li Iranê tahdeya li hemberî jinan didome. Di meha Tevaxê de herî kêm 25 jin hatin qetilkirin an jî bi awayekî bi guman jiyana xwe ji dest dan. Gelek mirinên bi guman wekî "xwekuştinê" hatine tomarkirin. Ji ber nebûna qanûnan û mekanîzmayên qanûnî bi taybetî kuştinên di bin navê "namûsê" de wekî "xwekuştinê" tînen tomarkirin.

anfkurdi.com

Bi fermana Mesrûr Barzanî çend projeyên rêyan li Kifrî tînen cibicîkirin

Bi fermana Serokwezîrê Herêma Kurdistanê, 2 projeyên rêyan li qezaya Kifrî tînen cibicîkirin, ku daxwaza sereke ya xekê wê deverê ye.

Jêderê agahdar ji ajansa K24ê re ragihand, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, razemendî da ji bo çêkirina û qîrîkirina rêya 12 Îmam-Qerebilax bi 6 milyar dînar û 21 milyon û 555 hezar dînar, ku ev yek ji daxwazên xelk Kifrî ye ku ev rêyê sereke ye û çend gundên wê deverê bi hev ve girê dide.

Got jî: Serokwezîr razemendî daye ku rêya Dêlêje – Sengaw ya li devera Kifrî bi yek milyar dînar bê çêkirin, ku ev jî yek ji daxwazên sereke yê xelkê Kifrî bû.

Di destpêka Tîrmeha sala 2023an de xelkê qezaya Kifrî dest bi grevê kirin û pêwîstiyên devera xwe anîn ziman. Serokwezîr Mesrûr Barzanî di peyamekê de soz dabû xelkê

Kifrî ku dê daxwazên wan cibicî bibin, ji bo vê armancê jî komîteyek hate avakirin ku serdana Kifrî kir. Piştî jî çend daxwazên xelkê Kifrî hatin cibicîkirin.

Nerina Azad

Sefîn Dizeyî: Rawestandina hinardekirina petrola Kurdistanê zêdetirî pênc milyon dolar ziyana gihandê Iraqê

Berpirsê Fermangeha Pêwendiyên Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê ragihand, Tirkîyê alîgirê hinardekirina petrola Kurdistanê ye û rawestandina hinardekirina petrolê jî "bi qasî pênc milyar dolar ziyana gihandîya hikûmeta Iraqê".

Îro Sêşemê 29ê Tebaxa 2023an, Berpirsê Fermangeha Pêwendiyên Derve yê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî li ser liv û tevgerên Amerîkayê yê li Iraq û Herêma Kurdistanê, li ser hinardekirina petrola Kurdistanê, pêwendiyên niha yê Hewlêr – Bexdayê, serdana Wezîrê Derve yê Tirkîyê bo Iraq û Herêma Kurdistanê û li ser mafên darayî yê Herêma Kurdistanê ji aliyê Hikûmeta Federalî ve, bersiva pirsên rojnamevanan da.

Êvara roja Sêşemê 22ê Tebaxa 2023an, Wezîrê Derve yê Tirkîyê Hakan Fîdan gihîşt Bexdayê û piştî ligel her sê serokatîyên Iraqê û hejmarek berpirsên hikûmetê civiya. Sibeha roja Pêncşemê 24ê Tebaxa 2023an, Wezîrê Derve yê Tirkîyê gihîştê Hewlêrê û ligel Serok Barzanî, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî û hejmarek berpirsên hikûmî û hizbî yê li Herêma Kurdistanê civiya.

Sefîn Dizeyî: Iraq ji bo 1,5 milyarê xwe bi 5 milyar dolarî zera de Kurdistanê

Berpirsê karên derve yê hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî di civîna çapemeniyê de ragihand ku Dadgeha Navdewletî ya Tahkîmê biryarê dabû ku Tirkîyê 1,5 milyar dolar pere tezmînatê bide Iraqê, bû sedema ku bi 5 milyar dolarî zera de Herêma Kurdistanê. Dizeyî li ser îxracata petrola Kurdistanê bo lîmana Ceyhanê weha got:

"Herêma Kurdistanê gelek dixwaze ku petrolê bişîne. Bexda dibêje ku bi fermî her tişt amadeye lê heya niha ti gav navêtiye. Dema wezîrê karên derve yê Tirkîyê Hakan Fîdan serdana Bexda û Hewlêrê kir mijar ket rojevê.

Ji bo astengên siyasî, teknîk, maddî û îdarî ji ortê rabin û petrola Kurdistanê ji nû de îxrac bibe, ji bo Ankara, Bexda û Erbil fikrên wan nêzî hev bibin civîn hatin kirin. Li gor qanûna budça Iraqê rojane jê re 400 hezar varêl petrol hatiye tahsîs

Sefîn Dizeyî li ser hinardekirina petrola Kurdistanê dibêje: "Tirkîyê alîgirê wê yekê ye ku dubare petrola Herêma Kurdistanê were hinardekirin, Herêma Kurdistanê jî bêguman pir dixwaze. Rayedarên Bexdayê bi fermî behs dikin ku amade ne (ji bo hinardekirina petrola Kurdistanê), lê belê di rastiyê de heta niha pêngaveke pratîkî neavêtine."

Dizeyî diyar dike ku mebesta serdana Hakan Fîdan bo Iraq û Herêma Kurdistanê, nêzîkîkirina hev a dîtin û nêrînên Tirkîyê, Iraq û Herêma Kurdistanê bûye li ser çawanîya hinardekirina petrola Kurdistanê û herwiha "nehiştina wan astengiyên (li

ber hinardekirina petrolê) hene, çî astengiya hunerî, siyasî, darayî û îdarî bin, da ku bikarin li gor yasaya budceyê dubare dest bi hinardekirina petrola Kurdistanê bikin û hewldan berdeham in".

Li gor gotina Berpirsê Fermangeha Pêwendiyên Derve, ji 25ê Adarê heta niha û di encama rawestandina hinardekirina petrola Kurdistanê de, ji ber biryara dadgeha navdewletî ya li Parîsê, "nêzîkî 5 milyar û 500 milyon dolar ziyana darayî gihîştîya Iraqê. Loma ji aliyê matematîkê ve, mentiqî nîne ku ji bo wergirtina milyar û 500 milyon dolar ji Tirkîyê, pênc milyar dolar ziyana bigihîni xwe".

Nerina Azad

kirin û divê ev miqdar bê îxrac kirin.

Biryara dadgeha Parîsê ku gotiye Tirkîyê divê 1,5 milyar dolar pere bide Iraqê balkêşe ku bi Herêma Kurdistanê 5 milyar dolar pere da wendakirin. Ji bo 1,5 milyar dolar qezenc bikî, mantiqî nîne ku 5 milyar dolar wenda bikî."

PeyamaKurd

Mesrûr Barzanî û Wezîrên Derve û Enerjiyê yê Tirkîyê behsa pêwîstî û girîngiya destpêkirina hinardekirina petrola Kurdistanê kirin

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê û Wezîrên Derve û Enerjiyê û Çavkaniyên Sirûştî yê Tirkîyê civiyan û di civînê de tekezî li ser pêşvebirina pêwendiyên navbera Herêma Kurdistanê û Tirkîyê û destpêkirina hinardekirina petrola Herêma Kurdistanê bi rêya Bendera Ceyhanê ya Tirkîyê kirin.

Îro Pêncşema 24ê Tebaxa 2023an, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî pêşwazî li Wezîrê Derve yê Tirkîyê Hakan Fîdan kir û di hevdi-

inê de ku Wezîrê Enerjiyê û Çavkaniyên Sirûştî yê Tirkîyê Alparslan Bayraktar amade bû, geşedanên herî dawî yê Iraq û navçeyê û pêşvebirina pêwendiyên dualî hatin gotûbêj kirin.

Serokwezîr Mesrûr Barzanî tekezî li girîngiya bihêzkirina pêwendiyên ligel Tirkîyê di warê danûstandina bazirganiyê û hêsankarîkirina hatûçûn û geştyarên her du aliyên de kir.

Mijareke din a civînê taybet bû bi pêwîstî û girîngiya destpêkirina

hinardekirina petrola Herêma Kurdistanê bi rêya Bendera Ceyhanê ya Tirkîyê û nehiştina hemû astengî û kêşeyên li ser vê mijarê, ji ber ku rawestana hinardekirina petrolê, ziyan gihand hemû aliyên.

Herwiha di beşeke din a gotûbêjan de behsa projeya ku bi navê "Rêya Geşepêdanê" tê nasîn û bi girêdana welatên Kendav û Iraqê bi Tirkîyê û cihanê bi rêya wê xeta hesinî, hat kirin. Li ser vê mijarê Serokwezîr dûpat kir ku pêwîst e encamdana projeyê bi rizamendî û hevahengîkirina ligel Herêma Kurdistanê be û bi awayekî be ku di berjewendiyê hemû welatî û pêkhatiyên cuda yê Iraqê de be.

Ji aliyê xwe ve, Wezîrê Derve yê Tirkîyê xweşaliya xwe bi serdankirina Herêma Kurdistanê nîşan da û amadebûna welatê xwe jî ji bo bihêzkirina pêwendiyên ligel Herêma Kurdistanê di hemû waran de nîşan da.

Piştî Serokwezîr û Wezîrê Derve yê Tirkîyê di daxuyaniyekê de ji bo dezgehên ragihandinê, tekezî li pêşvebirina pêwendiyên dualî di warên aborî û bazirganî û hevahengiyê de ji bo asayîş û seqamgîriya Iraq û Herêma Kurdistanê û navçeyê kirine. **KDP.info**

Îrfan Kerkûkî: Baregehên hin aliyên Tirkmenî li Hewlêrê hene û li dijî vegera PDKê bo Kerkûkê ne

Serokê Partiya Gel a Tirkmenî dibêje, ew kesên ku li dijî vegera û vekirina baregehên PDKê li Kerkûkê xwepêşandanan dikin, nûnertiya Tirkmenan nakin û bi pereyan wî karî dikin. Herwiha got: "Hin aliyên Tirkmenan bergehên wan li Hewlêrê hene, lê ew li dijî vegera PDKê bo Kerkûkê derdikevin."

Di destpêka vê mehê de; Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî fermana valakirina baregehên Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) û hejmarek partiyên din ên siyasî li Kerkûkê da ku vegerin bajêr û dest bi çalakiyên xwe yê siyasî bikin. Lê ev çend roj in çendî kes li ber avahiya Encûmena Serkirdatiya PDKê kon vedane û li dijî vekirina baregeha wê partiyê li Kerkûkê nerazîbûn nîşan didin û rêya sereke ya di navbera Kerkûk û Hewlêrê de girtine.

Di vê derbarê de, Serokê Partiya Gel a Tirkmenî Îrfan Kerkûkî îro 29ê Tebaxê ji ajansa K24ê re got: "Ez li ser navê gelê Tirkmen tekez li ser wê yekê dikim ku di du rojên borî de hinek aliyên li dijî vekirina baregeha PDKê daxuyanî dan ku nûnertiya gel û partiyên Tirkmenan ên li Kerkûkê nakin."

Got jî: "Hêzên siyasî yê ku Kerkûk dagîr kirine û xwe li ser xelkê bajêr ferz kirine, bi taybetî Asayib Ehlî Heq, hejmarek bask kom kirin û li ser navê Ereb û Tirkmenan xwepêşandanan li dijî biryara Serokwezîrê Iraqê ya ji bo vegera û vekirina baregehên partiyên û bi taybet PDKê dikin."

Serokê Giştî yê Partiya Gel a Tirkmenî ragihand, kesên ku li dijî vegera PDKê bo Kerkûkê xwepêşandanan dikin û rêya Kerkûk-Hewlêrê digirin, ji aliyê koma Asayib Ehlî Heq û aliyên ku bajar dagîr kirine, bi pereyan wî karî dikin û ew nûnertiya kolan û xelkê Kerkûkê nakin.

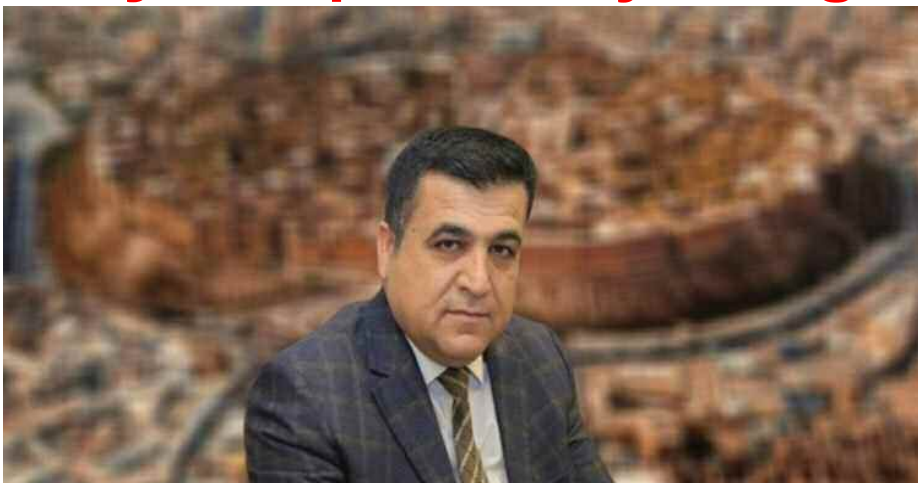
Li gor Îrfan Kerkûkî, hêz û aliyên siyasî yê ku ev çend roj in hewl didin aloziyê li hember vegera PDKê bo Kerkûkê çêbikin, "niyaz dikin ku ji bo hilbijartinên bê yê encumenên parêzgehên Iraqê, hinek destkeftan bi dest bixin. Lê xelkê Kerkûkê Kurd, Tirkmen, Keldanî û Ereb jî di nav de, ji wê yekê hişyartin in."

Got jî: "Mixabin baregehên hinek aliyên Tirkmenî li Hewlêrê hene, lê li Kerkûkê bi awayekî cuda tevdiagerin û li dijî vegera PDKê bo Kerkûkê daxuyaniyan didin. Lê ew nûnertiya gel û Eniya Tirkmenî nakin. Tirkmen li gel vegera PDKê bo Kerkûkê ne."

Herwiha diyar kir: "Piştî bûyerên 16ê Cotmehê û dagîrkirina Kerkûkê, hêz, partî û milîsên ku xwe li ser bajar û xelkê Kerkûkê ferz kirine, rê nedan ku xelkê bajêr bi azadî çalakiyên siyasî û bazirganî bikin."

Piştî bûyerên 16ê cotmehê, rewşa Kerkûkê aloz bûye, pîrgirêk zêde bûne û diyardeya çekdarî û leşkerî derketiye holê. Vê yekê jî xizmeta welatiyên bajêr nekiriye û aramî û ewlehî nehiştîye. Welatî daxwaz dikin ku rewşa berî bûyerên 16ê Cotmehê vegere. **Nerina Azad**

Seîd Herkî: 31ê Tebaxê li dijî planên dijmin û cehşan Raperîna duyem a gelê Kurdistanê bû

Endamê Parlamentoya Kurdistanê yê berê dibêje, siyaseta hekîmane ya PDKê û rêveberiya wê, wisa kir ku Hewlêr a paytext ji dizî û çete û beredayîtiyê û talanê rizgar bibe.

Îro 30.08.2023yê endamê Parlamentoya Kurdistanê yê berê Seîd Herkî ji Ajansa BasNewsê re ragehand: "31ê Tebaxê roza azad kirina Herêma Kurdistanê ye. Ew bi siyaseta hekîmane ya PDKê ku di wê rojê de sala 1996ê Hewlêr û Kurdistan ji diz, çete, rêgir û wan hemûyan rizgar bû, bibûn cehşên dijmenên kurd û pas-

darên Iranê anîbûn bo jinavbirina pêkhatiya Kurdan."

Herwaha got: "31ê Tebaxê rojekî dîrokî ye. Dehf kirina fesad a bi destê fesadekeî din e. Ji ber berî 31ê Tebaxê bi hewkariya aliyekî siyasî yê Kurdistanê ku diyare ew alî kî ye, dixwastin Kurdistanê bi temamî radestî wêlêkî cîran bike û kurd rastî zulm û zordarî û serkurtiyê bibin û pêşengî jî bo dijmin dikirin."

Herwaha got: "Ev herêma ku bi berhemê xwîna hezaran şehîd û enfal û bêserûşûnbûyên Kurdistanê hatiye ava kirin, kêma mabû linavbibin. Lê

wekî çawa hemû car û her demekî ku kurd rastî belayên waha tên, Serok Barzanî û rêveberiya PDKê mil didin ber wê rewşa giran ku kurd jê rizgar bibin. Lê xelkê din jî berdeham di eniya dagirker û neyarên Kurdistanê de bûn û wê demê jî heman rewş pêkhat."

Seîd Herkî got: "Dikarim bibêjim 31ê Tebaxê Raperîna duyem a gelê Kurdistanê bû, ji bo rizgarkirina pêkhatiya Kurdistanê ji wan planên derve yê hatibûn darêjandin. Em dibînin piştî 31ê Tebaxê Herêma Kurdistanê ber bi çî xweşiyekî ve çû û Kurdistan ber bi vejîneke mezin ve pêngav avêtin û guhertinên gelek mezin li Kurdistanê pêkhatin."

Seîd Herkî got, sîd wergirtina ji artêşa Iraqê, ji bo rizgar kirina Kurdistanê ji dest wê hêza biyanî ya ku YNKê anîbû navçeyê bû û ev kareke serkeftî yê PDKê bû, ku karî wê hêzê bike kirêgirtiyê xwe û Kurdistanê pê rizgar bike û piştî jî ew hêzane bê ku yek bihustekî axa Kurdistanê ya azad kirî bimînin vegeyiran cîhê xwe û êdî piştî wê jî careke din çavê wan bi Kurdistanê neket û ev serkeftinekî herî mezin e. **Nerina Azad**

Mirazê CEMAL: Mecîdê Silêman

(Mecîdê Mehmedê Silo) sala 1932-a li gundê Semekaşê, nehîya Şaûmîyanê, li K'omara Ermenistanê hatîye dinyayê. Ew 3 salî bûye dema herba cihanêye duemîn dest pê dibe û bavê wî dice ber şêr. Xudîderk'etina wî dik'eve stûyê kalkê wîyî Silo û pîrka wîye Sîsê. Zûtirê kalikê wî û pîrka wî dicing ser dilovaniya Xwedê. Apê wî E'vdoyê Îsa lê dibe xweyî û dibe xweyî dike. Zaroktiya xweda wî gelek rojên dijwar dîtine. Biç'ûk-biç'ûk ew dare şivantiyê, gavantiyê, berxvantiyê hildide û dixebite, di vêra tevayî diçe mektebê û sala 1940-î xwendina xweye navîn dest tîne. Piştî wê dice Yêrêvana paytext tîxnikûma malhebûna gundîtyêda tê qebûl kirinê, çend sala şûnda ew tîxnikûmê demam dike û dibe pêşekarê malhebûna gundîtyê. Mecîdê Silêman zaroktiya xweda kilamên kur-

dîye gelêrî hiz kirîye, mîla wî ser dengbêjîyê gelek hebûye. Sala 1961-ê hetanî sala 1990-î girêdanê wî radyoya Yêrêvanêye ciwakî ya beşa kurdîra hebû û di dehan kilamên wî fonda zêrînda cîh girtine. Ew wisa jî nava k'urdên sovyêta berêda wek dengbêjekî navdar tê naskirinê. Kilamên wî herdem bi radyoya Yêrêvanêye ciwakî ya beşa kurdî dihatine dayîn. Mecîdê Silêman wisa jî gelek helbest dinivîsîn û ser tîkstên helbestên xwe kilam disêwirandin. Helbestên wî gîyanê mirovê kurdva girêdayîne. Bi dehan helbestên wî kovar û r'ojnemên Rûsîyayê, Kazakstanê, Ermenistanê û cîhên di r'onayî dîtine. Helbesteke wî ya bi nava "Sazbendê Kurda lîxin,, bi sitirana wî r'adîyoya Yêrêvanê ya beşa k'urdîda hetanî îro jî tê pêşk'êşkirin... Gelek helbest û

sitrane Mecîdê Silêmanda hestên bilind yê h'isret û dilk'êşîya welatê k'urdan K'urdistanê tê dîtine. Bira dilovaniya Xwedê gîyanê Mecîdê Silêmanbe, cîhê wî nava Buhuştêbe.

Fazil Mîranî: Di rawestandina hinartina petrola Kurdistanê de ti aliyek biser neket

Berpîrsê Desteya Kargêrî ya Polîtburuya PDKê tekez dike, ji ber rawestandina petrola Kurdistanê ne tenê Herêma Kurdistanê, Iraq û bazara petrolê jî bandor bûye." Herwiha got jî:

"Eger rawestandina hinardekirina petrolê berde-wam bike, dê kompanî û welat li çavkaniyên din ên petrolê bigerin."

Berpîrsê Desteya Kargêrî ya Polîtburuya PDKê Fazil Mîranî di hevpeyvînekê de ligel roj-nameya "Zaman" a Iraqî ragihand, ti aliyek niş-timanî û navdewletî di kiriyara siyasî û yasayî ya borî de bi ser neket, ku piştê bû sedema rawe-standina hinardekirina petrola Herêma Kurdis-tanê bo Bendera Cîhanî ya Tirkîyê.

Tekez kir jî, "Ji ber rawestandina hinardeki-rina petrolê, ne tenê Herêma Kurdistanê zirar dîtiye, ji ber biryara Dadgeha Navdewletî ya Hakemaniyê ya Parîsê jî Iraq û bazara petrolê rastî ziyarên darayî hatine."

Fazil Mîranî diyar kir, "Endamê petrolê ne rast e ku di rewşeke bêaram de be, ji ber ku ne tenê bandorê li ser nîrxê dike, di heman demê de dibe sedem ku kompanya û welat li çavkaniyên din ên petrolê bigerin da ku bikirin."

Herwiha got: "Tu sûcê me nîn e ku zîhniyeta navendî di rêveberiyê de neguheriyê û berjew-endiyên hizbî li pêşiya berjewendiyên îdarî tê danîn. Ev yek di gotara kevin de bi zelalî diyar bû, nemaze piştî guhertina rejîma berê ya Iraqê (Rejîma Beis). Lewma zîhniyeta kevn têkiliya xwe bi serdema piştî 2003'an re qut nekiriye."

Got jî: "Ne sûcê me ye ku proseya hejmartin û dabêşkirina serwet û saman li hember zêde-bûna qeyranên welat, di alozî û paşketinê de maye û qedera kesan bi nakokiyên partiyên ve hatiye girêdan."

Ji 25ê Adara borî heta niha hinardekirina petrola Herêma Kurdistanê bi rêya Bendera Ceyhanê ya Tirkîyê rawestiyaye, li gor rêkeftina navbera Hewlêr û Bexdayê, pêwîst e Herêma Kurdistanê rojane 400 hezar bermîl petrol radestî Somo bike, li hember vê jî, mafên darayî yên Herêma Kurdistanê ji aliyê Bexdayê ve werin dabînkirin.

Nerina Azad

Şêrwan Duberdanî: Ti xaleke rêkeftina Hewlêr û Bexdayê nehatiye cîbicîkirin

Parlamentêrê Fraksiyona Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK) li Parlamentoya Iraqê Şêrwan Duberdanî ragihand, heta niha ti xalek rêkeftina di navbera Hewlêr û Bexdayê de nehatiye cîbicîkirin, Bexda jî naxwaze pirs-girêkan çareser bike.

Şêrwan Duberdanî ji ajansa K24ê re got: "Ew kesên ku li Kerkûkê li dijî radestkirina baregehên PDKê daketine kolanan, endamên hin partiyên siyasî û hêzên ewlekariyê ne, bi cilûbergên sîvîl derketine kolanan. Ev jî tê wê waterê ku hin aliyên siyasî li dijî vegera PDKê bo Kerkûkê ne."

Herwiha got: "PDKê her dem li gel xelkê Kerkûkê bûye, hêvîdar im di demek nêzîk de em vegehin Kerkûkê û zêdetir xizmeta xelkê Kerkûkê bikin."

Derbarê madeya 140 de jî got: "Ji bo cîbicîki-rina madeya 140'ê, Komîteya Cîbicîkirina Madeyê çendîn civîn kirin û çendîn biryar dan, yek ji wan biryaran jî qerebûkirina welatîyan e, ku ev çend sal in hatiye rawestandî, lê pêwîst e aliyên siyasî yên Kurdistanê zêdetir bişopînin û çavdêriyê bikin."

Nerina Azad

Dewletên Dagîrker û Stratejîya Wan

Bekir Topgider

Walete me cara yekemîn di navbera dewleta Safewî û dewleta Osmanîyan di sala 1639an da bi peymanana Qasrî Şîrîn hatiye dabêşkirin. Beşek ji axa welatê me bi wê peymanê ketiye bin destên Safewîyan, beşek ji ketiye bin destên Împaratoriya Osmanîyan.

Di şerê cîhanê yê yekemîn de welatê me bi bi peymanana Sykes/Pîcot ku di 29 meha Nisanê 1916an da di navbera dewleta Fransa û dewleta Îngilîzan da tê dabêşkirin, bi wê peymanê welatê me dikin çar beş. Bi wan herdu peymanan welatê me îro wek çar beş maye.

Bi dabêşkirina welatê me bêguman rizgarkirina welatê me jî xetertir û zehmettir kirine.

Ji bo ku welatê me kirine çar beş, Ji ber wê jî divê gelê Kurd li hember çar dewletên dagîrker tekoşîn û xebatê bike ku welatê wî rizgar bibe. Meriv wexta li rû dinyayê dinere, ew rewşa ku gelê Kurd têdaye li tu derek din nîne. Ji ber wê jî tekoşî-na gelê Kurd her carê tê fetisandin. Dewletên ku axa welatê me dabêş kirine heke di nav wan da nakokî hebin jî, wexta pîrsa Kurd ber bi başî û tevgera Kurd li beşekî welatê pêş da diçe, dewletên dagîrker nakokîyên xwe datînin hêlekê û hemû bi hevra li dijî tevgerên azadîxwaz a gelê Kurd li hev dikin û dijminatîya wê tevgerê dikin.

Ev yek li başûrê welatê me di dema referandû-ma serxebunê da pir bi aşkireyî derket holê. Hemû dewletên dagîrker bûn yek û li hember referandûmê helwest girtin û hazîriya erêşekî leşkerî kirin da ku erîşî başûrê Kurdistanê bikin.

Eger êrîş nebirin, ji ber ku konjonktora dinyayê û Rojhilata Navîn ji bo êrîşa wan ne musaît bû.

Divê em Kurd berî her tiştî baş bizanin ku wexta li beşekî welatê me tevgera azadîxwaza Kurd xurt bibe û ber bi rizgarî û azadîya welat de biçe, dijminên gelê Kurd li hember wê tevgera azadîxwaza Kurd dijminatîyê dike. Ji ber dagîrkerên Kurdistanê pir baş dizanin ku wexta beşek Kurdis-tanê rizgar bibe û gelê Kurd bigihê azadîya xwe, wê ev yek tesîrek mezin li ser tevgerên beşên din jî bike. Ji ber vê yekê jî dewletên dagîrker tu caran naxwazin ku li beşekî Kurdistanê gelê Kurd bigih

azadîya xwe.

Bi ditin û ramana min divê tu caran rexistin û partîyên Kurdan li dijî hev kar nekin, zimanê tuj li hember hev bi kar neynin û yekrêzî û tevxebata mala Kurdan bikin. Wexta partî û rêxistinên Kurd ev yek pêk anîn, dijminên Kurdan çî bikin jî nikarin pêşîya tevgera azadîxwaza gelê Kurd bigrin û wê ji holê rakin.

Wexta em dijminatîya hev bikin ev yek xizmetê ji berjewendiyên dagîrkeran re dike. Dijmin dikare partî û rêxistinên Kurd li hember hev bi kar bîne. Wexta di nav partî û rêxistinên Kurd de pirs-girêk derkevin, divê ev pirs-girêk bi danûstandin û guftu-goh bîna çareser kirin. Ji ber wê jî ev gotinên ku birêz Mesûd Barzanî gotibû "şerê navxweyî heram e", pir di cîh daye û divê hemû partî û rêxistinên Kurd şerê navxweyî heram bikin û tu caran rê nedin ku şerê navxweyî rû bide.

Ji aliyê din wek ez dizanim rahmetîyê Mam Celal jî tiştêkî gelek baş gotibû. Wî jî gotibû "ne kesekî Kurd, ez pîsîkek Kurd jî teslîmî dijmin nakim". Bi dîtina min ev yek jî helwestek pir bi mane ye.

Min ev yek çima anî zimên. Van rojên dawîyê dewleta Iranê zextê tîne ser Hikûmeta Başûrê Kur-distan û Baxdayê ku rêxistin û partîyên rojhilatê Kurdistanê ji başûrê Kurdistanê bîna derxistin. Ji aliyê din dewletên dagîrker dixwazin PKK û Hikûmeta Başûrê Kurdistanê bînin hember hev û dixwazin li başûrê Kurdistanê alozîyê derxînin.

Dibê em Kurd wê rastîyan bizanin û bibînin ku sîyasata dagîrkeran wala dexînin.

Rêveberiya Xweser li ser Dêrezorê daxuyanî da: 'Bi ti awayî nayê qebûl kirin'

Rêveberiya Xweser a Bakur û Rojhilatê Sûriyeyê li ser aloziyên li Dêrezorê daxuyaniyek da.

Rêveberiya Xweser da zanîn ku "Hinek alî dixwazin tevlîhevî û aloziyan çêbikin" û got:

"HSDyê di ber Dêrezorê û hemû navçeyên din de bi hezaran şehîd dane."

Rêveberiya Xweser herwiha amaje pê kir ku wan yekser piştgirî daye ku xelk navçeyên xwe bi rê ve bibin.

"Rêveberiya Xweser aştiyê wekî 'hêla sor' dibîne"

Rêveberiya Xweser bal kişand ser tevgerên DAIŞê yên li herêmê û pê de çû:

"DAIŞê hewl da careke din xwe rêk bixe, gef li ser navçeyê çêkirin û bi rêya şaneyên xwe ewlehî xistiye metirsiyê."

Hinek aliyan jî xwestiye sûdê ji wê rewşê wergirin û krîzê kûrtir bikin lê Rêveberiya Xweser bi berdewamî

xwestiye xizmeta navçeyê û xelkê wê bike.

Rêveberiya Xweser aştiyê wekî 'hêla sor' dibîne û pêwîst e hemû alî ji bo wê yekê bixebitin."

Rêveberiya Xweser ragihand ku destê Tirkîyeyê di van bûyerên dawiyê de heye û destnîşan kir:

"Di çarçoveya rewşa ku navçeyên me tê re derbas dibe û hewlên Tirkîyeyê yên dijminane de HSDyê beriya çend rojan li navçeyên Dêrezorê dest bi operasyoneke leşkerî ya bi nave Xurtkirina Ewlehiyê kir lê hinek aliyên ku pişt-giriyê didin şaneyên DAIŞê hewl da aramiyê tîk bidin.

Rêveberiya Xweser amaje pê kir ku "hinek plan û projeyên çêkirina fitneyê û tevlîheviyê" hene ku wê operasyona ewlehiyê wekî derfetekê dibînin.

Li aliyên din Rêveberiya Xweser anî zimên ku hinek angaşten bêbingeh tîne belavkirin û armanca wan xer-abkirina navê hêzên ewlehiyê ye.

"Mexapin"

Rêveberiya Xweser da zanîn ku ev plan xizmetê ji dijminan re dikin û bangî xelkê Dêrezorê kir ku "bi van planan neyên xepandin" û got:

"Aramanca operasyonê jî kontrolkirina ewlehiya navçeyê û garantîkirina rûmeta xelkê ye."

"Bi ti awayî nayê qebûl kirin"

Rêveberiya Xweser di dawîya daxuyaniya xwe amaje bi hevkarîya di navbera gelên herêmê û HSDyê de kir û got: "Hinek alî hene ku dixwazin vî iradeyê bişkînin û careke din aloziyê çêbikin û ew dixwazin heqaretê li xelkê bikin. Ev yek jî bi ti awayî nayê qebûl kirin û dê kar û xebat li dijî wan hewlan berdewam bikin."

Nerina Azad

Ji bo 86-saliya rewşenbîr, nivîskar, helbestvan û welatparêz Barîyê Bala

Barîyê Bala 1937-ê salê li komara Ermenîstanê, nehîya Massîsê, gundê Demirçiyê da malbeteke Kurde pir sadeya da hatiye dinê.

Bavê wî 1943-salê şerê Cihanê dudu da çawa şervanekî egîd şehîd dikeve. Dayîka wî 1982-ê sale dinya xwe diguheze. Barîyê piçûk bin tore û telîmê birayê xweyî mezin – Hecî Mehmedemîn da mezin dibe. Ew mirovekî pir dîndar bûye.

Barîyê Bala 1958-ê salê dibistana navîn xilaz dike û

bajarê Yêrêvanê da qebûlî zanîngeha dewletêye pêdagogîyayê ser navê Xaçatûr Abovyan dibe, para dîrok û fîlologîyayê bi zimanê Azerî.

1963-ê salê zanîngeh xilaz dike. Dibe xweyê xwendina bilind û dereca dersdarê dibistana navîn distîne. Çend sala ew dibistanê navînda karê xweyî pêdagogîyê dimeşîne.

1970-ê salê bajarê Yêrêvanê da zanîngeha dewletêye dersdar hazîrkirînda çawa mudurê kabînetê dîrokzanîyê kar dike.

1975-ê salê nehîya Massîsê da serokê dibistana navîn, paşwextiyê eynî nehîyê da dîrektore Malhebûna gundîtyê tê kivş kirinê. Ew salê dirêj nehîya Masîsê da mufetîşê perwerde dibistanê navîn şuxulîye.

Şerê Qerebaxa çiyara girêdayî 1989-ê sale ew jî tevî hemu Kurdêd musulman ji Rêspûblîka Ermenîstanê dertê û tê Rêspûblîka Azîrbêcanê. Bajarê Bakûyê da nehya ser nave Nerîman Nerîmanov da dîsa mufetîşê dibistanê navîn dixebite. 1998-ê sale dertê kara edilî (tegawidê).

Ew wedê ku şagirtê dibistana navîn bû, helbestêd zaroka dinivîsî. Helbesta wîye ewilîn 1957-ê salê bi ser nivîsara "Dayîka min" rojnama "Rîya Teze" da hatiye weşandinê. Ew paşê helbestêd xwe ser hîmê mijarêd (têma) cure-cure dinivîse.

Piranîya helbestên wî rojnameya «Rîya Teze», «Dengê Kurd» û «Jîyana Kurd» de hatine weşandinê. Radyoyên bi zimanê Kurdî, Ūrisî, Azerî û Ermenîkî de hatine xwendinê. Her wiha kovar û rojnameyên van zimanan de hatine weşandinê.

Barîyê Bala xwedanê du pirtûkêd neşir bûyîye. Pirtûka wîye yekê 1974-ê salê Rêspûblîka Ermenîstanêda bi navê "Dinya min", ya dudu 1994-ê salê Rêspûblîka Azîrbêcanêda bi ser nivîsara "Kuda herim" hatine weşandinê.

Mijarê helbestên Barîyê Bala cuda-cuda ne, lê helbestvan piranîyê helbestêd xwe da niqitka hîmlî datîne ser welathezî û hub û hezkirinê. Em vê îdeâ wî helbesta "Kurdistan"êda gelekî ferih û zelal dibînin:

Geh sêfil bûm, geh kasil bûm boy huba te,
Bûme kizik, her gav helyam ez seba te.
Por sipî bû, ser zimîne tim navê te,
Roj bihata, min bidîta azaya te.

Vê helbesta xwe da boy welatê xweyî koleyî, bindest dişewite, mîna kizikê dihele, donê wî dipiqite. Lê azaya welatê xweyî tarîstanê da jîyî hela nabîne.

Helbesta "Ax Felek" da jî ew dîsa boy welatê xwe dinale, dikele, şev û rojêd wî dibine ax û keser:

**Ax felek, wax felek, bê îtbar, felek,
Em sîyar, tu peya, te nagrin, felek,
Em hene, em dijîn, dizêrin, felek,
Carekê rûyê me bikene, felek.**

Ev jî Xwedê hîvî dike, wekî Feleka bê îtbar bide femkirinê bila carekê jî rûyê Kurdê belengaz bikene.

Helbesta "Bedewa Kurd" da ew bedewa Kurd ji avê paqîştir û gulê bîntir divîne û bejna xwe pêş wê ditewîne:

**Ez ji te ra av nabêjim,
Tu ji avê zelaltirî.
Ez ji te ra gul nabêjim,
Tu ji gulê zehf bîntirî.**

Helbesteke xwe da ew bi dilekî pir xeydî rica û îltîmasê xwe ber tew mirovêd dinêye edlayîhez dike, wekê bêjne neyara bila dest medine zimanê wî:

**Dinê gişkî bidne minda,
Ezê bikim hewar, gazî.
Zimanê min mekin unda,
Ezê hemya bibim razî.**

Helbestvan parek helbestêd xwe ser janra (şaxa) rewakirinê nivîsîne. Çawa edebîyata hemû gelêd dinêye nivîsar da, usa jî edebîyata gelê Kurde nivîsare, him kevn

da, him jî nûh da ev janra gelekî hatiye xebatê. Klassîkê edebîyata Kurda: Elîyê Herîrî, Melle Ahmedê Cizîrî, Feqîyê Teyran, Ahmedê Xanî û helbestvanêd nûh: Cegerxwîn, Hejar, Wezîrê Nadîrî, Qaçaxê Mirad, Elîyê Evdîlrehman, Seîdê Îbo û gelekêd mayîn vê rêçê da kar kirine. Barîyê Bala jî ser hîmê motîvê vê janrê qelesa xwe ceribandîye û gihîştîye armançeke pir ber çav. Ez gumanim, xwendevanêd vê kara helbestvane pir zehmet wê baş qîmetkin. Helbesta ku rewayî dayîka xwe kirîye dibêje:

**Qasîdê Xwedê, qîmetekî gelek mezin te ra daye,
Tim gotîye: "Cinneta heq, binê piyê dayka teye".**

Ew vê helbestê da ji dayîkê mestir tenê Xwedê dibîne. Pêş tirba wê çok vedîde û axa wê tewaf dike. Zîyareta here muqedes hesab dike.

Eyane, wekî edebîyata hemu gelêd Rojhilata navîne, him nivîsar da, him jî zargotî da janra beyta cîkî herî ferzî û berbiçav digre. Helbestvan bi vê janrê da zanebûna xweye gelekî kûre û kardar para ne hevşandîye. Beytêd ku ber qelesa wîye pir behîr derketine, paraveyî ser çend para dibin: beytêd sîyasî-welathezî, torevî, lîrîkî û hub hezkirinê û yêd mayîn:

**Delalê min, leke ma,
Ser dilê me leke ma.
Hemu welat bûn aza,
Welatê me kêra ma.
Bêje, kurê, dubar bêje,
Mitaleke, paşê bêje.
Dinya milkê Silêmine,
Parê hilde, paşê bêje.**

Helbestvan her wiha salêd dirêj ji nava gelê Kurd hezarî zêdetir meselên kal û bavan, metelok, têderxistinok, zûgotînok û pêkenok berav kirine. Ew heyana niha li tu cîyê nehata ne weşandinê. Ewî heya niha jî dest ji qelesa xwe venekîşandîye.

1996-ê sale qezayê pir girane, şewat li helbestvanê mihacir dest dide. Ew malxuya mala xweye pir hezkirî Dîlbera Bala unda dike. Ew qewmandina ser ruhê helbestvan rêçeke şewate gelekî kûr dihêle. Ew çawa bêjî ji Rebbê jorîn dixeyîde, dest ji nivîsarê dikşîne, wedê xwe tenê nav xem û xeyala da derbaz dike. Lê hogirêd wîye pir hezkirî Şamîlê Esker, Knyazê Îbrêhîm, Huseynê Kurdoxîlî û Ahmedê Hepo bi halekî pir giran ewî ji şîne derdixin. Ew bi dilekî kasilî, pir westîyayî, dîsa dest bi nivîsara xwe dike. Poêma «Dîlbera min» û çend helbestêd bi xem û keder rewayî Dîlbera xwe pir hezkirî dike:

**Hey Dîlbera mine, canê,
Me sond xar bû, bi "Quran"ê,
Em tev herin Kurdistanê,
Min ne qete, gelek zûye.**

KURDÎSTAN

Geh sêfil bûm, geh kasil bûm boy huba te,
Bûme kizik, her gav helyam ez seba te.
Por sipî bû, ser zimîne tim navê te,
Roj bihata, min bidîta azaya te.
Dil westîya, pir bedhalim, dûrim ji te,
Dermanên min gerek bînin tenê ji te.
Tu Zîyaretî, ez koçekim, koçekê te,
Heta kengê, ezê nebim mêvanê te?
Hogirên baş, bikewgirin, hûn jî tev min.
Ava şêlû, misken danî nav çavêd min,
Welat, xwezil, min maçkîra her qulçên te,
Kuta bûna rojên mine xeme bêy te.
Çavêd min rê, hesretkêşim, feqet dûrî,
Boy tew Kurda emir, jîne, gul û nûrî,
Wedê bimrim, bila domam bilûvînin,
Çenge axa te, ser tirba min bireşînin.

ALA KURDÎSTANÊ

Gelek qume, pir dewranêd tele-şewat hatin û çûn,
Gav-rojêd wan bûne qetil, nav xwîne da tim gevez bûn.
Gelek şênî, gund û bajar, rûyê erdê bûne unda,
Hinekê nûh zû xuluqîn, nav derxistin, bûn peyda.
Gelek millet nav zulmê da helyan, zêryan, tamam red bûn,
Xêlek nava şer-dewa da pir çerçîrîn, nav û deng bûn.
Rebbe jorîn her gelfî ra namûs, xîret par şandîye,

Hebûna gel, namûsa gel, berê-berê da ala wîye.
Gelê bê al belengaze, tim koleye, him bindeste,
Sêfil-jare, kesek wî ra qet danayne kevrê raste.
Al – dîroke, al – şerefe, al – xîreta gelê xune,
Mêrxasa ew xweyî kirîye, yekî daye yekî dine.
Bextewarim, ala min jî tevî ala dimilmile,
Welatê min îdî dertên şîn û girî, derd û kule.
Min dipirsîn: – Ala Kurda çima bûye ro, sê renga,
Bersiv didim: – Dinya fire zû da bûbû Kurda tenge.
Ro – nîşana nav gela da, pir kevnare gelê meye,
Rengê sipî – edilayê, ew armanca me Kurdaye.
Rengê sipsor: – Xwîna gelê, boy azayê tim kişyaye,
Kesk – nîşana pêxembere, rengê ala Îslamêye.
Zerdeştîya ji me stendin, em jî kirin musulmane,
Me welatê xwe unda kir, man bê rusqet, bê zimane.
Ser pişta me agir dadan, erş û kursî tev me zîvyan,
Kal-bav kuştin, hebûn birin, dê-xûşkêd me şev-roj giryan.
Gund-bajarêd meye ava, kaf-kûn kirin, hedimandin,
Mewt-jehr kirin nav axa me, mêrxasêd me xeniqandin.
Dutîretî kirin nav me, em zêrandin, em ker kirin,
Kurda Kurd kuşt, wan birca da kêf û sefa derbaz kirin.
Hemû dinê ker bûn, lal bûn, ne bihîstin, ne axivîn,
Tev me giryan, payîz, bahar, sar zivistan, him jî havîn.
Dilekî êş, hemû Kurda dikim hîvî, dikim rica,
Kevn bavêjin, tew bibin yek, kom bin dora egî, qenca.
Şikir îdî firsend hatye, kêr-kimêd xwe medin bade.
Tim hişyarbin, fitê medin, neyar îdî emir bide.
Dîrokê da dayna Xwedê boy her gelfî tek careke,
Hefadêd Kurd, wede hatye, herçar parça bikin yeke.
Me azakin, em jî bibin xweyî cejn, xweyî welat,
Bila îdî me nas bike, him Rojava, him Rojhilat.
Ala meye kesk, sor, sipî, nav ala da bimilmile,
Şeveqa wê neyar korke, wî biteqe kezev, dile.

GELÊ KURD, ÇAVÊ TE RONİK BE

Gelê Kurd, çavê te ronik be, xwînxwarekî teyî zorî, zexmî, pir hovî, şikir îdî sekîfî. Xwedê heye, xem tu nîne, dora wanî dinê jî îdî nêzîk dibe. Bapîra wa gotîye: "Kî çî dike, bi xwe dike, xwelîyê ser xwe da elek dike".

Gelek firon, şah û qîral hatin û çûn,
Dû xwe hîştin dozêd giran, pir rêçêd xwîn.
Dêm-sifetêd wan meqlûma agir barî,
Boy însanan anîn rojêd tele, tarî.
Pêşeroja xwe ne anîn wan ber çawa,
Of negotîn, kaf-kûn kirin dinya ava.
Ulm nehîştin, egît kuştin, zane girtin,
Boy mafêd xwe dîn û mezheb tew avîtin.
Rê-dirb birîn, qetil kirin, xwîn bû behr-çem,
Bûne cellad, dinê hilda keder û xem.
Erd wan teng hat, top avîtin erşê-ezman,
Sêwî pir bûn, tim zêde bû zulma giran.
Behr zevt kirin, xezne hildan, nebûne têt,
Hêykelê xwe bilind kirin ji zîv û zêr.
Aqûbeta wan xwînrêja tim bû rovet,
Kesî wan ra nekîr qedir, ne kir qîymet.
Seddâm jî hat, kirmêd wîya me tew dîtin,
Êl hejîya, ji text û tac ew avîtin.
Ji dinê çû, rût û tezî, kapek suda,
Bû elêwet, kes ne çû ser laşê wî da.
Nisla wîya xilaz kirin rûyê dinê,
Koşk-serêd wî dêrîz kirin, top avîtnê.
Tew heya wî bû qîsmetê rût, sexîra,
Axe sêwîya, Xwedê ne hîşt îdî wî ra.
Ew kesê ku tim gelê xwe bilind dike,
Gel wîya pir dihebinê, jê hez dike.
Merzelê wî boy tew nisla dibe ziyaret,
Mezin û çûk pêş wî dikin secde, hurmet.
Dîrokê da ew dimîne nemir serkar,
Navê wîya bi herfê zêr tê nivîsar.

ZIMANÊ MÎN

Hemû qurna nav êgir da tu pijyayî,
Heciqîyî, herîşîyî, him zêryayî,
Yasax bûyî, pêpez bûyî, ne helyayî,
Ne rîzyayî, lal ne bûyî, zimanê min.
Beyanîya, merivkuja tu veçîrîn,
Ser te bîngêr tim gerandin, tu hincîrîn,
Qels ne bûyî, bend ne bûyî, te kir hurmîn,
Tu palyayî, tu meyayî, zimanê min.
Bi te kenyan, tu lomandin, ne tîrsyayî,
Dilop, dilop bûyî gorav, tim kişyayî,
Neyar xast te bimîçqîne, tu kelyayî,
Ne maşyayî, ne weşyayî, zimanê min.
Te xemiland teht Bîsitûn, dinya zane,
Te xuluqand kal «Avêsta», ev eyane,
Ji xaçgera te xilazkir dîn-îmane,
Hûrxwaş bûyî, ricim bûyî, zimanê min.
Feqî îland, Xanî qaland, Barzan çîrya,
Goran lûvand, Şêxmûs hêrs bû, Hejar kelya,
Xayîn mirin, te nas dike îro dinya,
Nûr-nederî, tu namîrî, zimanê min.
Qam-qinyatî, şûr-mertalî, cî da helal,
Gula bînî, hilçîniye ava zela,
Qema tûjî, te kul kirye dilê dijîmin,
Tew zimana şîrîntîrî, zimanê min.
Tu Soranî, tu Goranî, him Kurmancî,
Zîyaretî, qubla minî, him jî tacî,
Geh şîrînî, geh engalî, geh jî bacî,
Xezna kûrî, lel û durrî, zimanê min.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çiyê? Ev **a**ve.
Bu nêdir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

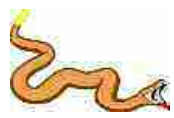
diran

Ev çiyê? Ev dir**a**ne.
Bu nêdir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çiyê? Ev **a**gire.
Bu nêdir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çiyê? Ev **m**are.
Bu nêdir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çiyê? Ev **b**izine.
Bu nêdir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çiyê? Ev **b**alone.
Bu nêdir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çiyê? Ev **b**acane.
Bu nêdir? Bu pomidorur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çiyê? Ev otomob**i**le.
Bu nêdir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taç

Ev çiyê? Ev ta**ç**e.
Bu nêdir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

canî

Ev çiyê? Ev **C**anîe.
Bu nêdir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cûcîk

Ev çiyê# Ev **C**ûcîke.
Bu nêdir? Bu cücädîr.
Что это? Это цыплёнок.
What is it? It is a chicken.

finçan

Ev çiyê# Ev fin**ç**ane.
Bu nêdir? Bu finçandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup

Çç

çav

Ev çiyê? Ev **ç**ave.
Bu nêdir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çiyê? Ev **ç**êleke.
Bu nêdir? Bu inêkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

defter

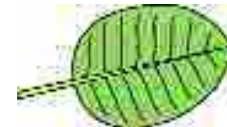
Ev çiyê? Ev **d**eftere.
Bu nêdir? Bu dəftərdîr.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çiyê? Ev **d**are.
Bu nêdir? Bu ağacdîr.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

Ee

belg

Ev çiyê? Ev **b**elge.
Bu nêdir? Bu yapraqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

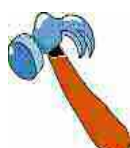
elok

Ev çiyê? Ev **e**loke.
Bu nêdir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

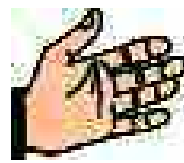
çaynîk

Ev çiyê? Ev **ç**aynîke.
Bu nêdir? Bu çaynîkdîr.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

çakûç

Ev çiyê? Ev **ç**akûçe.
Bu nêdir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

dest

Ev çiyê? Ev **d**este.
Bu nêdir? Bu əldîr.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çiyê? Ev **d**ile.
Bu nêdir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ker

Ev çiyê? Ev **k**ere.
Bu nêdir? Bu ulaqdîr.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

Ev çiyê? Ev **z**ebeşe.
Bu nêdir? Bu qarğızdîr.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

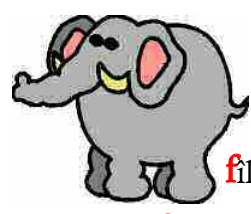
êleg

Ev çiyê? Ev **ê**lege.
Bu nêdir? Bu jiletîr.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çiyê? Ev **h**êke.
Bu nêdir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

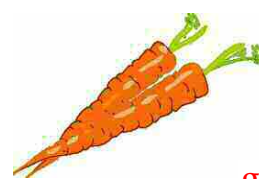
fil

Ev çiyê? Ev **f**ile.
Bu nêdir? Bu fildîr.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elefant.

firok

Ev çiyê? Ev **f**iroke.
Bu nêdir? Bu tøyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çiyê? Ev **g**izêre.
Bu nêdir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь
What is it? It is a carot.

gêzî

Ev çiyê? Ev **g**êziye.
Bu nêdir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a broom.

pê

Ev çiyê? Ev **p**êye.
Bu nêdir? Bu ayaqdîr.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

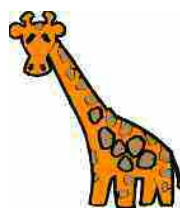
kêr

Ev çiyê? Ev **k**êre.
Bu nêdir? Bu bıçaqdîr.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çiyê? Ev **f**inde.
Bu nêdir? Bu şamdîr.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çiyê? Ev zera**f**e.
Bu nêdir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çiyê? Ev **g**oreye.
Bu nêdir? Bu corabdîr.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

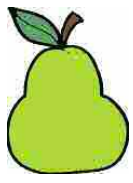

guh

Ev çiyê? Ev **g**uhe.
Bu nêdir? Bu qulaqdîr.
Что это? Это уха..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

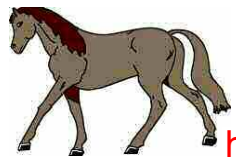
hirmê

hirç

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

hêştir

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

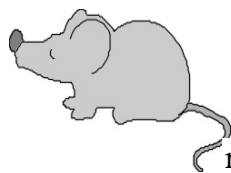
lepik

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcêkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

miş

Ev çîye? Ev linge.
Bu nêdir? Bu qêçdir.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îî

dîk

îsot

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

keştî

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

roj

Ev çîye? Ev jûjiye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

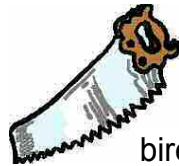

kevjal

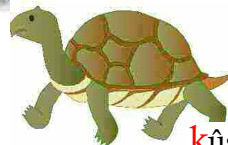
Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

Ev çîye? Ev kevjale.
Bu nêdir? Bu xəçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Kk

birek

kûsî

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

kund

kevçî

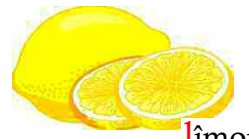
Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

Ev çîye? Ev kevçiye.
Bu nêdir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

Li

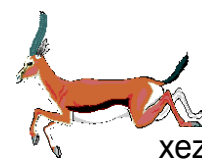
lêv

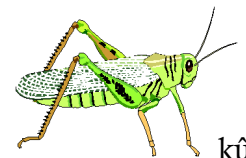
lîmor

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

xezal

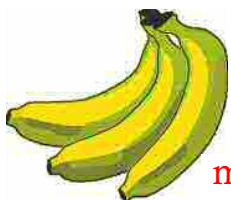

kûlî.

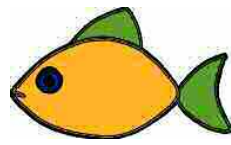
Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çeyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

masî

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

meymûn

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu samışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

Nn

nan

trên

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörêkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

reng

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

Ev çîye? Ev rene.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

otobûs

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

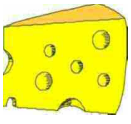
top

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

Ev çîye? Ev tope.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

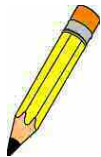
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

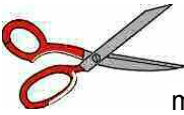

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

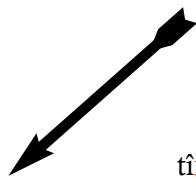
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

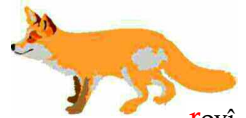
kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîške.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tiîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtîye.
Bu nədir? Bu tutuquşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsal

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildırımdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

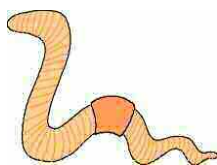
keVo

Ev çiyey? Ev keVoqe.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

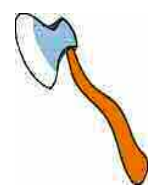
çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a scorpion.

biVir

Ev çiyey? Ev biVire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

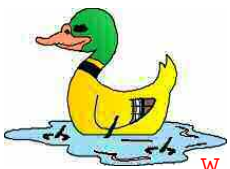

berçaVik

Ev çiyey? Ev berçaVike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

werdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şêkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ew r

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddir.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kêkildir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xaxalok

Ev çîye? Ev xaxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendir.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

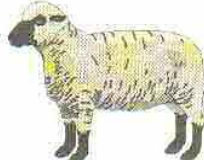
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdir.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardir.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

yek

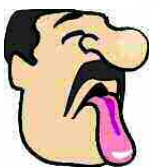
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zengdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Aa	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, îni, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminik,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, fimon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewağ
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tifing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

Духок проведет сельскохозяйственную выставку

В сентябре в городе Духок Иракского Курдистана пройдет 16-я ежегодная выставка, на которой будет представлена продукция из местного винограда и меда. Выставка пройдет в "Duhok's Family Mall" 20 сентября под эгидой губернатора Али Татара. Об этом сообщил телеканал "Kurdistan24" со ссылкой на слова главы департамента сельского хозяйства Духука Ахмада Джамилы. На мероприятии будет представлена сельскохозяйственная продукция 35 фермеров и 35 пчеловодов. Региональное правительство Курдистана (КРГ) уделяет приоритетное внимание развитию ключевых промышленных секторов и сельского хозяйства. Эта стратегия направлена на расширение источников доходов и укрепление общей экономической основы Курдистана. Правительство также уделяет особое внимание развитию инфраструктурных сетей и решению проблем нехватки воды, включая строительство современных хранилищ для фермеров. Все это является частью комплексных планов правительства по созданию устойчивой сельскохозяйственной отрасли. kurdistan.ru

Ровно два год назад не стало Академика Надирова...

24 августа 2021 г. на 90-ом году жизни нас покинул Почётный Президент Ассоциации "Барбанг" курдов Республики Казахстан, Почётный президент Международной федерации курдских общин, ветеран Ассамблеи народа Казахстана, заслуженный деятель науки и образования Республики Казахстан, славный сын своего народа и страны академик Надир Каримович Надиров. Сегодня в Казахстане проходят официальные мероприятия по случаю годовщины, а также день памяти академика на официальных интернет ресурсах Ассоциации "Барбанг".

Надиров Надир Каримович, первый вице-президент Национальной инженерной академии РК, академик Академии наук Казахской ССР, лауреат государственной премии и заслуженный деятель науки Казахской ССР, почетный нефтяник СССР, изобретатель СССР.

Область его научных интересов включает нефтехимию, нефтепереработку, альтернативную энергетику, нефтяная геология и многое другое.

Надир Каримович является автором свыше 1200 научных трудов и 8 научных открытий, 31 монографии, 10 учебных пособий; обладатель около 250 патентов и авторских свидетельств на изобретения. В числе наиболее известных — серии коллективных монографий: «Химическое равновесие и принципы его смещения» (1996), «Токоферолы и их использование в медицине и сельском хозяйстве» (1991), «Тенгиз — море нефти, море проблем» (2003), «Новые нефти Казахстана и их использование» (8 книг, 1979—1987), «Нефтебитуминозные породы» (5 книг, 1982—1988). Эта работа издана в виде монографии в Казахстане и Канаде (на англ. яз.); «Высоковязкие нефти и природные битумы» (5 книг, 2001), «Нефть и газ Казахстана» (монография в 2 т., 1996). Высоко оценены публицистические монографии учёного: «Мы, курды-казахстанцы» (2003, 556 с.) и «Разница во времени, или Исторические повороты: экзамен на порядочность» (2008, 692 с.).

Авторитетный организатор науки и системы высшего образования, является наставником 12 докторов и более 50 кандидатов технических, химических, физико-математических, биологических, экономических, педагогических наук. Под его редакцией изданы 43 сборника научных трудов и материалов конференций. Получил международное признание как «Отец нефтяной науки Казахстана», создатель своих научных школ: физико-химической, нефтепереработчиков, катализаторов, нефтехимической.

Учёные звания

1968 — доктор химических наук;

1970 — профессор;

с 1983 — академик АН Казахской ССР;

с 1990 — академик Международной академии экологической реконструкции;

с 1992 — академик Российской Академии естественных наук;

с 1995 — академик Академии профилактической медицины РК;

с 1996 — академик Международной инженерной академии (МИА, 1996), академик Национальной инженерной академии Республики Казахстан, почётный академик Академии наук Башкортостана.

Мог ли кто-нибудь тогда, 90 лет назад, предположить, что паренек из простой крестьянской курдской семьи с такой ошеломляющей быстротой и уверенностью вырастет в учёного с мировым именем? Думается, вряд ли.

Тем более, что Надир Каримович Надиров (1932 г.), родившийся в курдском селе Кикач, Нахичеванского района, Азербайджанской ССР, в 1937 году был вместе со своими родственниками и семьей депортирован в Джамбульскую область, Казахстана и до 1956 года находился на спецучете без права передвижения. И только после распада Советского Союза в соответствии с законом РК «О реабилитации жертв массовых политических репрессий» от 14 апреля 1993 года был признан жертвой политических репрессий и реабилитирован.

Итак, семья Надировых, как и все

курды, а также представители некоторых других репрессированных наций оказались в Казахстане не по собственному желанию: стали заложниками грубой политики советского руководства в 30-50 г. XX века. Подвергнутая жестокому геноциду на земле предков, часть курдов нашла себе пристанище в республиках бывшего Союза, в том числе и в Казахстане.

В 27 лет он — кандидат наук, в 35 — уже доктор, причем в такой области, как физическая химия сложных органических систем. Шаг за шагом он достигал новые вехи, становясь доктором химических наук, профессором, академиком НАН РК, лауреатом государственной премии, заслуженным деятелем науки КазССР, почетным инженером Казахстана Почетным нефтяником СССР, изобретателем СССР, лауреатом премии им.И.М.Губкина, обладателем почетного звания «Выдающийся инженер XX века», которое присуждает Совет президентов Международной инженерной Академии, объединяющей более 40 стран, в том числе США, Россию, Францию, Германию, Казахстан...

За большой вклад в развитие инженерного дела — он избран академиком Международной академии, Инженерной академии РК и ряда других международных академий, научных обществ, академическим профессором ряда университетов.

После окончания в 1953 году факультета естествознания Кызылординского пединститута он работает учителем химии в поселке Чулактау. Спустя три года поступает в аспирантуру Московского пединститута им.В.И.Ленина. Уже в эти годы молодой учитель и аспирант публикует в международных научных журналах свои первые исследования в области скорости и равновесия химических реакций и на их основе защищает кандидатскую диссертацию, выпускает свою первую книгу — учебное пособие «Химическое равновесие и принципы его смещения».

С 1959 по 1968 год работает уже зав.кафедрой химии Хабаровского пединститута и в 1967 году защищает докторскую диссертацию.

Возвратившись в Казахстан, Надир Каримович становится проректором по науке и зав.кафедрой технологии переработки нефти и газа Казахского химико-технологического института, ныне Южно-Казахстанского университета им.М.О.Ауэзова.

Талант ученого соединяется в нем с даром умелого организатора науки и производства. Так, в 1975-1984 годах он руководит институтом химии нефти и природных солей АН КазССР (Гурьев) и является одновременно главным научным секретарем Президиума и членом Президиума нашей академии.

С 1987 по 2000 год он начальник Казахстанского отделения Всесоюзного НИИ нефти им.А.П.Крылова, первый вице-президент, а потом первый вице-президент Инженерной академии, одновременно генеральный директор научно-инженерного центра «Нефть» и главным редактором журнала «Нефть и газ», основанного им в 1996 году.

Надир Надиров внес большой вклад в развитие химической науки сложных органических веществ и физической химии нефтяных систем. Он представлял науку Казахстана и СНГ на международных форумах ученых в Мексике, США, Канаде, Франции, Великобритании, ФРГ, Швеции, Швейцарии, Греции, Румынии, Польше и в других странах.

Как руководитель Казахстанской школы нефтяников был избран членом двух научных советов АН СССР — по нефтехимии и катализу.

За большой вклад в развитие нефтяной промышленности ему присваивается звание «Почетный нефтяник СССР», за принципиально новые исследования нефти полуострова Бузачи и внедрения технологии их трубопроводного транспорта — почетное звание лауреата Государственной премии, за разработку и внедрение технологии повышения нефтеотдачи — премии им.академика И.М.Губкина. В связи со 100-летним юбилеем казахстанской нефтедобычи его награждают орденом «Курмет».

Н.К.Надиров внес большой вклад в развитие образования. За активную работу по

подготовке кадров в хабаровском пединституте он был удостоен почетного звания «Отличник народного просвещения РСФСР». За годы работы проректором по научной работе, зав.кафедрой химической технологии переработки нефти и газа он наладил подготовку специалистов высшей квалификации через чимкентскую и целевые аспирантуры ведущих вузов Москвы, Ленинграда, Новосибирска. Эта его работа была отмечена медалью «За доблестный труд».

Н.К. Надиров — крупный организатор науки. Работая директором Института химии нефти и природных солей, он добился высоких показателей в проведении научных исследований, укреплении связи науки с производством, в подготовке научных кадров, спроектировал и построил уникальный инженерно-лабораторный комплекс института.

Будучи главным научным секретарем Президиума и членом Президиума АН КазССР, курируя вопросы координации научно-исследовательских программ республики и подготовки высококвалифицированных ученых-специалистов, он также внес существенный вклад в развитие казахстанской науки. За этот труд он был удостоен высокой награды ССР — ордена Трудового Красного Знамени.

Н.К.Надиров — автор более 1000 научных статей, 30 монографий и более 300 изобретений и патентов. Под его руководством защищено более 15 докторских и 60 кандидатских диссертаций.

С именем Н.К.Надирова связано развитие нефтегазового комплекса в республике.

Он написал и издал несколько фундаментальных монографий в серии «Новые нефти Казахстана и их использование»: «Нефти полуострова Бузачи» (1979), «Нефти Мангышлака» (1981), «Технология повышения нефтеизвлечения» (1982), «Подсолевые нефти Прикаспийской впадины» (1983), «Техника и технология нефтепроводного транспорта» (1983), «Трубопроводный транспорт вязких нефтей» (1985), «Металлы в нефтях» (1985), «Использование вторичного углеводородного сырья» (1987).

Другая серия книг «Нефтебитуминозные породы» — это «Перспективы использования» (1983), «Проблемы и перспективы» (1985), «Техника и технология добычи

и транспортировки» (1987) и «Достижения и перспективы» (1988).

Впервые в двухтомной его монографии «Нефть и газ Казахстана» комплексно охарактеризованы история и состояние нефтегазовой отрасли, дана характеристика нефтей и газов всех месторождений Казахстана.

Монография эта является теперь настольной книгой всех, кто имеет профессиональное отношение к проблемам нефтегазового комплекса нашей республики, а издание его фундаментального труда в пяти томах «Высоковязкие нефти и природные битумы» являются путеводной энциклопедией в деле изучения и использования перспективного углеводородного сырья. Эти работы служат и будут служить научно-информационной базой дальнейшего развития нефтегазовой промышленности страны.

Новой вехой в истории нефтяной отрасли Казахстана является выпуск научно-производственного журнала «Нефть и газ», учрежденного Министерством науки и высшего образования, Национальной академии наук и Инженерной академией РК под редакцией Н.К.Надирова, тогда президента Ассоциации «Барбанг» курдов РК, членом Высшего руководства национального конгресса Курдистана (Брюссель), членом общественного Совета по проведению 10-летия независимости страны.

Н.К.Надиров вместе со своей супругой Халимой Амо, кандидатом химических наук, вырастили трех сыновей: Бари — кандидат медицинских наук, нейрохирург, Ариф — кандидат химических наук, Дмитрий — кандидат социологических наук.

Н.К.Надиров наряду с орденами Трудового Красного знамени и «Курмет», награжден медалями «Астана», «100 лет нефтяной промышленности Казахстана», ВДНХ СССР, медалями имени аль-Фараби, Ч.Валиханова, Э.Циолковского, М.Ломоносова, МД.Менделеева, «10-летию независимости Казахстана» и многочисленными почетными грамотами.

Путь этот наглядно показывает, каким огромным нравственно-духовным потенциалом обладает курдский народ, преодолевающий различные исторические невзгоды в своем неуклонном движении к новому светлому будущему вместе не только с Казахстаном, но и с исторической родиной.

С 1996 по 2003 годы Надир Каримович был Президентом Ассоциации «Барбанг» курдов Казахстана, в рамках деятельности которой и не только он внёс неоценимый многолетний вклад в развитие всемирной курдской диаспоры, включая укрепление общественного согласия, развитие и сохранение курдского языка и культуры, вопросов образования, возрождения и укрепления народных ценностей и традиций, организацию и проведение культурно-массовых мероприятий, а также развитие международных связей курдской диаспоры с исторической родиной.

Посещая и организовывая научно-практические конференции и культурно-массовые мероприятия курдов Казахстана, способствовал также развитию дружбы казахского и курдского народов. Как публицист, имеет немало статей и материалов, связанных с казахстанской действительностью и вопросами развития курдского этноса Казахстана.

Это большая утрата для полиэтничного казахстанского общества. Его отличали открытость, человечность, искренность, благодаря которым он заслужил высочайший авторитет и уважение среди всех тех, кому довелось с ним работать и встречаться.

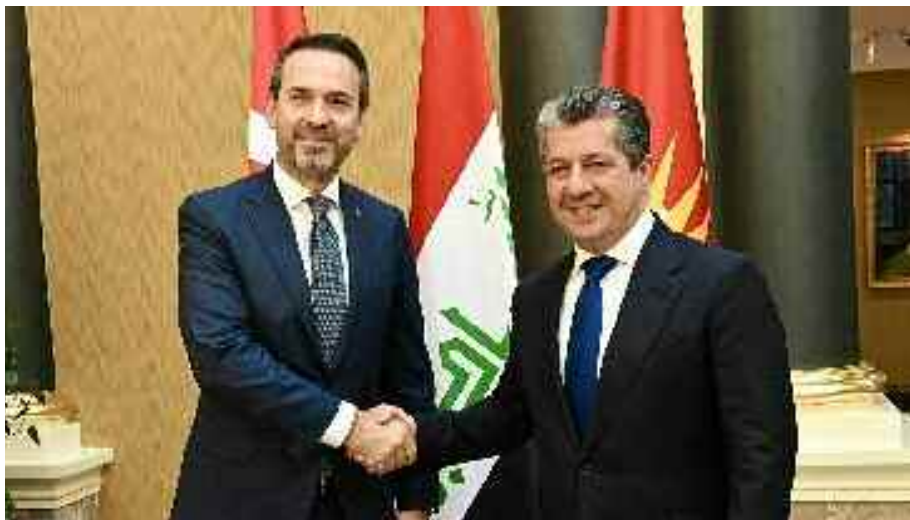
Настоящий пример и кумир для нескольких поколений, Надир Каримович продолжал неустанно уделять значительное время развитию и воспитанию молодого поколения.

Ассоциация «Барбанг» курдов Казахстана выражает глубочайшие соболезнования семье, детям и внукам, родным и близким Надирова Надира Каримовича. Разделяем их горе, скорбь и печаль.

Rehma Xwedê lê be, ciyê wî cinet be!

Иманды болсын, жаны жанатта болсын!

Масрур Барзани принял министра энергетики Турции

24 августа премьер-министр Курдистана Масрур Барзани принял министра энергетики и природных ресурсов Турции Алпарслана Байрактара, обсудив важность возобновления поставок нефти по трубопроводу в турецкий порт Джейхан.

Турецкий министр прибыл в Эрбиль в четверг утром, через несколько часов после того, как

министр иностранных дел его страны Хакан Фидан приземлился в курдской столице. Оба чиновника провели серию встреч с высшими курдскими лидерами для обсуждения различных тем.

"Мы договорились о важности возобновления экспорта нефти из Курдистана через Джейхан", — сообщил премьер-министр Барза-

ни после встречи. "Мы также обсудили дополнительные пути увеличения двусторонней торговли с Турцией, включая энергетическое сотрудничество".

Ранее в тот же день премьер-министр Барзани принял министра Фидана, чтобы подчеркнуть прочные двусторонние связи между Эрбилем и Анкарой. На совместной пресс-конференции курдский лидер подтвердил приверженность своего правительства предотвращению использования Курдистана в качестве базы для угрозы безопасности и стабильности соседних стран.

Он также выразил надежду на быстрое решение проблемы приостановки экспорта сырой нефти из курдского региона, подчеркнув острую необходимость найти решение в соответствии с конституцией Ирака, которая предоставляет Курдистану право управлять своими собственными природными ресурсами. kurdistan.ru

Иранские университеты увольняют преподавателей, поддержавших протесты

Иранские ученые, поддержавшие недавние общенациональные протесты в стране, были подвергнуты либо исключению, либо принудительному досрочному выходу на пенсию.

"Иранские академические власти за последние несколько дней уволили по меньшей мере трех университетских профессоров после того, как они выступили в поддержку студенческих протестов", — сообщает "Iranwire" со ссылкой на заявление Студенческого союза страны.

В Тегеране Рахам Фогани Хораскани, который был академиком архитектурного факультета Университета Бехешти, был уволен и впоследствии вызван сотрудниками службы безопасности для расследования, говорится в заявлении.

Аналогичным образом, как сообщается, с Насером Могадамом Кухи, преподавателем факультета визуальных коммуникаций Тегеранского университета, был расторгнут трудовой договор за предполагаемую роль в поддержке общественных протестов в стране.

Отвечая на эти исключения и случаи принудительного досрочного выхода на пенсию, Студенческий союз страны предупредил, что "политически мотивированные увольнения исключительно за поддержку студентов могут привести к нехватке преданных своему делу профессоров в долгосрочной перспективе. Это может также отодвинуть приоритет неакадемическим критериям и позволить неквалифицированным ученым поступить в университет".

Возмущение, вызванное смертью 22-летней Махсы Амини

во время нахождения под стражей в полиции в сентябре 2022 года, вызвало общенациональные общественные протесты с требованиями экономических, социальных и политических преобразований в стране.

Университетские кампусы стали очагами протестов, и тысячи студентов предпочли не посещать занятия. Некоторые студентки, участвовавшие в протестах, выбрасывали или поджигали свои платки в знак протеста против строгих правил в отношении женской одежды. kurdistan.ru

Китай поможет Багдаду решить проблему нехватки электроэнергии

Китайские компании ведут переговоры с федеральным правительством Ирака о строительстве десятка электростанций в стране и улучшении общего распределения электроэнергии в попытке решить проблему ее хронической нехватки.

"В настоящее время ведутся переговоры по заключению контракта на строительство около 10

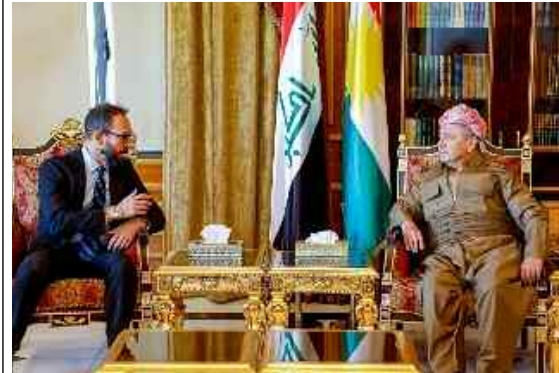
электростанций и проектов в центральном и южном Ираке", — сообщило в понедельник информационное агентство новостей со ссылкой на Ши Чуна, коммерческого советника китайского посольства в Багдаде.

"Power China" ведет переговоры с Министерством энергетики Ирака о ремонте и улучшении электрической сети на юге Ирака. Решение энергетического кризиса в Ираке заключается в строительстве новых электростанций и ремонте сети электропередачи".

В субботу официальный представитель министерства иностранных дел Ирака Ахмед Сахаф заявил, что в 2022 году объем торговли между федеральным Ираком и Китайской Народной Республикой превысил 48 миллиардов долларов. Багдад стремится углубить торговые и инвестиционные отношения с Пекином, чтобы восстановить инфраструктурные сети страны, электроэнергетический сектор в частности. kurdistan.ru

Генеральный консул: США продолжат партнерство с Курдистаном

США еще раз подтвердили свою приверженность тесному сотрудничеству с Курдистаном и поблагодарили курдского лидера

Масуда Барзани, президента "Демократической партии Курдистана" (ДПК), за его усилия по борьбе с терроризмом в регионе.

Новый генеральный консул США в Эрбиле Марк Стро сделал это заявление во время своей первой официальной встречи с Барзани. Согласно пресс-релизу штаб-квартиры Барзани, стороны обсуждали пути развития партнерства.

"Для меня большая честь посетить сегодня президента Масуда Барзани для нашей первой встречи. Очень благодарен за его теплый прием и гостеприимство, а также за то, что он поделился своими глубокими знаниями и пониманием региона", — сообщил Стро после встречи. Барзани пожелал генеральному консулу успехов в его новой миссии и обсудил с ним последние политические события в Курдистане, Ираке и на Ближнем Востоке. Он также рассказал о сохраняющейся угрозе терроризма в регионе и подчеркнул важность постоянного сотрудничества между двумя сторонами в борьбе с терроризмом. kurdistan.ru

Сторонники "Хашд аш-Шааби" перекрыли дорогу Киркук-Эрбиль

Сторонники проиранского ополчения "Хашд аш-Шааби" и некоторые арабские жители спорного курдского города Киркук ночью заблокировали главную дорогу Эрбиль-Киркук в знак возмущения в отношении "Демократической партии Курдистана" (ДПК).

Ключевое шоссе между двумя городами остается закрытым со вчерашнего вечера, когда произошли столкновения между протестующими и водителями, недовольными длинными очередями и установленными на улице заграждениями.

Штаб-квартира ДПК в Киркуке возвращается в собственность партии, которая прекратила политическую работу в Киркуке после того, как поддерживаемое Ираном ополчение "Хашд аш-Шааби" захватило контроль над провинцией в 2017 году после референдума о независимости Курдистана.

ДПК готовится вновь открыть свои офисы в провинции Киркук в рамках подготовки к предстоящим провинциальным выборам. Согласно недавнему репортажу телеканала "Kurdistan24", из 33 офисов ДПК в Киркуке большая часть уже освобождена в рамках подготовки к передаче партии, а некоторые еще предстоит освободить.

На днях премьер-министр Ирака Мухаммед Шиас-Судани поручил городским властям Киркука освободить офисы ДПК во всей провинции, подчеркнув право партии вернуть себе свою собственность. kurdistan.ru

ДИПЛОМАТ

№ 32 (544) 24 - 31 август 2023-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Курдские лидеры призывают Багдад выплатить компенсации семьям жертв "Анфалья"

Высшие курдские лидеры 25 августа почтили память жертв кампании "Анфаль" в Бадинане 35 лет назад и призвали к выполнению статьи 132 конституции Ирака, которая требует справедливой компенсации семьям жертв геноцида.

"В годовщину кампании "Анфаль" в Бадинане мы отдаем дань уважения мученикам и жертвам "Анфалья" и подтверждаем, что иракское правительство должно компенсировать геноцид, преступления и несправедливость, совершенные против нашей нации", — сказал курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК). Между тем, президент Курдистана Нечирван Барзани в аналогичном заявлении отметил, что "преступление

Анфалья признано Высшим уголовным судом Ирака геноцидом, преступлением против человечности и военным преступлением". "Поэтому мы повторяем, что иракское правительство должно выплатить компенсацию семьям погибших и жертвам как можно скорее; необходимо предоставить больше услуг семьям жертв и приложить все усилия, чтобы задокументировать преступление Анфалья и сделать его международно признанным геноцидом".

Премьер-министр Масрур Барзани также призвал власти федерального правительства Ирака выплатить компенсации жертвам кампаний геноцида, совершенных бывшим иракским режимом.

"По этому случаю мы еще

раз подтверждаем, что народ Курдистана, в частности семьи жертв бывшего иракского режима, имеет справедливое право на получение справедливой компенсации и заверение в том, что они больше не столкнутся с геноцидом", — сказал премьер-министр.

Во время кампании "Анфаль" в районе Бадинан тысячи невинных людей подверглись похищениям и массовым убийствам при баасистском режиме Саддама Хусейна 35 лет назад.

Кампания также привела к перемещению десятков тысяч людей и к разрушению сотен деревень в Бадинане из-за использования Саддамом Хусейном оружия массового поражения.

Курды сильно пострадали при режиме Саддама Хусейна, пережив многочисленные кампании геноцида. К ним относятся трагическая химическая бомбардировка Халабджи, унесшая жизни более 5000 невинных людей, похищение и последующее убийство 8000 барзанцев в 1980-х годах, а также пресловутая кампания "Анфаль", в результате нескольких этапов которой погибло около 182 000 курдов.

kurdistan.ru

Верховный суд Ирака утвердил решение о запрете алкоголя в стране

Федеральный верховный суд Ирака вынес решение о конституционности статьи 14 Закона № 2023, положения, которое обеспечивает полный запрет на импорт, производство и продажу алкогольных напитков в стране.

В официальном заявлении, опубликованном в понедельник, 28 августа, суд подтвердил рассмотрение апелляции, поданной на статью 14 закона, которая не только запрещает импорт,

производство и продажу алкогольных напитков, но также охватывает широкий спектр наркотиков, что предусматривает строгие наказания для нарушителей.

Суд решением большинства отклонил иск, оспаривающий конституционность статьи 14. Суд заявил, что это положение соответствует конституции страны и, как таковое, должно соблюдаться всеми соответствующими органами власти и отдельными лицами. Закон предусматривает наказания для тех, кто нарушает статью 1, налагая штрафы в размере от минимум 10 миллионов динаров до максимум 25 миллионов динаров.

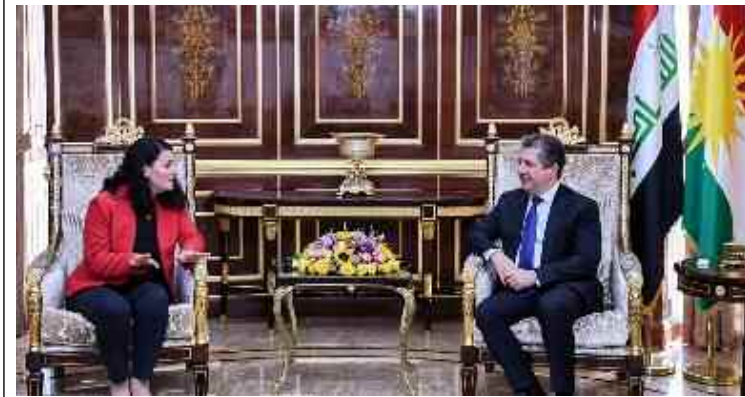
Этого вердикта с нетерпением ждали различные заинтересованные стороны в Ираке, и его подтверждение федеральным судом подчеркивает приверженность правительства обеспечению соблюдения строгих правил, касающихся продажи и потребления алкоголя и наркотиков внутри страны.

kurdistan.ru

Премьер-министр Барзани и делегация Германии обсудили ситуацию с беженцами

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани 24 августа принял делегацию правительства Германии во главе с членом немецкого Бундестага Ламией Каддор. Стороны рассмотрели ситуацию с беженцами и вынужденными переселенцами в Курдистане.

"Мы подчеркнули важность культуры мирного сосуществования и религиозной свободы в Курдистане и подчеркнули важность усилий по предотвращению насильственного экстремизма и радикализации", — заявил премьер-министр Барзани на своей официальной странице в Facebook. "Мы также обменялись мнениями о положении беженцев и вынужденных переселенцев в Курдистане и борьбе с террористами ИГИЛ".

После встречи генеральное консульство Германии в Эрбиле сообщило, что делегаты посетили лагерь "Эссян" в Дохуке, где она встретилась с беженцами-езидами. В январе этого года немецкий парламент проголосовал за признание преступлений "Исламского государства" (ИГ, ИГИЛ) против езидов геноцидом. Это было сделано почти через девять лет после того, как езиды подверглись нападению и уничтожению со стороны террористической группировки ИГ в Синджаре иракской провинции Ниневия.

kurdistan.ru

Более 50 000 вынужденных переселенцев в Дохуке проголосуют на иракских выборах

В провинции Дохук Иракского Курдистана официально зарегистрировано более 50 000 вынужденных переселенцев (ВПЛ), и они планируют принять участие в предстоящих провинциальных выборах Ирака.

Глава Дохукского офиса Высшей Независимой Избирательной комиссии Ирака (ИНЕС) Халид Аббас сообщил об этом в интервью "BasNews", отметив, что, несмотря на отсутствие биометрических карт, документы, удостоверяющие личность, будут оперативно выданы всем имеющим право голоса избирателям.

В ожидании такой значительной базы избирателей сотрудники ИНЕС прошли интенсивное обучение навыкам использования биометрических устройств, которые облегчат избирательный процесс. Эта подготовка направлена на обеспечение гладкого и эффективного проведения выборов, гарантируя целостность демократической системы.

kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakı Az1040, soyaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filialı

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500